

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra filozofie a společenských věd

Alkohol v rukou vybrané skupiny mladistvých

Bakalářská práce

Autor: Barbora Fašková
Studijní program: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Hradec Králové, 2023

Zadání bakalářské práce

Autor:	Barbora Fašková
Studium:	F20BP0353
Studijní program:	B0114A100001 Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor:	Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Alkohol v rukou vybrané skupiny mladistvých
Název bakalářské práce AJ:	Alcohol in the hands of a selected group of adolescents

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou konzumace alkoholu mladistvými. Práce je tvořena dvěma částmi, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na užívání alkoholu v České republice mladistvými, následky nadměrné konzumace, které mohou vést k negativním jevům, a zároveň její prevenci, díky které se může těmto negativním následkům předejít. Praktická část se zabývá vztahem k alkoholu mladých lidí studujících na středních školách, kteří s ním již mají nějaké zkušenosti. Práce je obohacena pedagogickými doporučeními, jak by se měli učitelé k nadměrné konzumaci alkoholu postavit. The bachelor thesis deals with the issue of alcohol consumption by minors. The thesis consists of two parts, theoretical and practical. The theoretical part focuses on the use of alcohol in the Czech Republic by minors, the consequences of excessive consumption that can lead to negative phenomena, and its prevention, which can prevent these negative consequences. The practical part deals with the relationship to alcohol of young people studying in secondary schools who already have some experience with alcohol. The work is enriched with pedagogical recommendations on how teachers should approach excessive alcohol consumption.

SOBOTKOVÁ, Veronika. Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Praha: Grada, 2014, 147 s. : il., 1 mapa ; 24 cm. ISBN 978-80-247-4042-3. FIŠER, Bohumil. ČESKÁ TECHNOLOGICKÁ PLATFORMA PRO POTRAVINY. Prevence škodlivých účinků konzumace alkoholu. Praha: Potravinářská komora ve vydavatelství Enigma, 2009, 16 s. : il. ; 15 x 21 cm. ISBN 978-80-86365-04-6. CIKLOVÁ, Kateřina. Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence. 2. vydání. Ostrava]: EconomPress, 2016, 207 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-905065-9-6. BĚLÍK, Václav a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. Prevence rizikového chování žáků z pohledu pedagogů. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018, 142 stran : barevné ilustrace ; 21 cm. ISBN 978-80-7435-726-8. CHOMYNOVÁ, Pavla. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD): výsledky průzkumu v České republice v roce 2011. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014. ISBN 978-80-7440-101-5.

Zadávací pracoviště: Katedra filosofie a společenských věd,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Cviklová, M.A., Ph.D.

Oponent: Mgr. Matěj Pudil, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 13.8.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením Mgr. Lucie Cviklové, M.A., Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 2. 12. 2023

.....

Barbora Fašková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucie Cviklové, M.A., Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Mé poděkování patří též studentům a učitelům Sportovního gymnázia v Pardubicích za získání údajů pro výzkumnou část práce.

Anotace

FAŠKOVÁ, Barbora. *Alkohol v rukou vybrané skupiny mladistvých*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023, 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou konzumace alkoholu mladistvými. Práce je tvořena dvěma částmi, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část je zaměřena na užívání alkoholu v České republice mladistvými, následky nadměrné konzumace, které mohou vést k negativním jevům, a zároveň její prevencí, díky které se může těmto negativním následkům předejít. Praktická část se zabývá vztahem k alkoholu mladých lidí studujících na středních školách, kteří s ním již mají nějaké zkušenosti. Práce je obohacena pedagogickými doporučeními, jak by se měli učitelé k nadměrné konzumaci alkoholu postavit.

Klíčová slova: alkohol, mladiství, negativní důsledky, prevence, závislost

Annotation

FAŠKOVÁ, Barbora. *Alcohol in the hands of a selected group of adolescents*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023 63 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the issue of alcohol consumption by minors. The thesis consists of two parts, theoretical and practical. The theoretical part focuses on the use of alcohol in the Czech Republic by minors, the consequences of excessive consumption that can lead to negative phenomena, and its prevention, which can prevent these negative consequences. The practical part deals with the relationship to alcohol of young people studying in secondary schools who already have some experience with alcohol. The work is enriched with pedagogical recommendations on how teachers should approach excessive alcohol consumption.

Keywords: alcohol, addiction, adolescents, negative consequences, prevention

Obsah

ÚVOD.....	2
TEORETICKÁ ČÁST.....	3
1 Užívání alkoholu mladistvými v České republice	3
1.1 Vývoj konzumace alkoholu mladistvými během posledních let	4
1.1.1 Studie HBSC	4
1.1.2 Studie ESPAD.....	5
1.1.3 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022	7
1.2 Rodinné a školní faktory ovlivňující konzumaci alkoholu.....	8
2 Negativní důsledky alkoholu	10
2.1 Rizikové chování	10
2.2 Zranění a úmrtí	11
2.3 Závislost na alkoholu.....	12
2.4 Chronická a nádorová onemocnění.....	13
3 Prevence závislostí	13
3.1 Prevence závislostí ve školním prostředí	14
3.2 Preventivní materiály do výuky	15
3.2.1 Program Unplugged.....	15
3.3 Vliv komunikace v okruhu rodiny	16
3.4 Preventivní kampaně	16
3.4.1 „Suchej únor“	17
3.4.2 „Nepít je normální“	17
3.4.3 „Nenech se ovlivnit“	18
PRAKTICKÁ ČÁST.....	19
4 Výzkumný problém.....	19
4.1 Formulace výzkumného problému	19
4.2 Cíl a úkol výzkumu	19
4.3 Vzorek respondentů.....	19
5 Průběh výzkumu.....	20
5.1 Metody výzkumu.....	20
5.2 Zpracování údajů.....	20
5.3 Zpracování získaných výsledků a informací.....	20
6 Vyhodnocení hypotéz	37
ZÁVĚR.....	39
CITOVANÁ LITERATURA	41
SEZNAM GRAFŮ	44
SEZNAM TABULEK	45
SEZNAM PŘÍLOH	46

ÚVOD

Jak je již známo, Česká republika se v rámci konzumace alkoholu nachází v porovnání s ostatními zeměmi na vysokých příčkách. Osobně si ale myslím, že tento jev není něco, na co bychom jako obyvatelé naší země mohli být pyšní. Tato problematika se již dlouhou dobu týká nejenom dospělých, ale také mladistvých. Dnešní společenské prostředí je velmi dynamické a mládež se potýká s velkým počtem výzev a rozhodnutí, které následně ovlivňují jejich osobnost a budoucnost. Jedním z těchto klíčových aspektů je i konzumace alkoholu, která se postupně stává součástí života mnoha mladistvých. Na základě toho jsem se rozhodla vypracovat bakalářskou práci, která se věnuje problematice užívání alkoholu mladistvými v kontextu České republiky.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do několika kapitol a následně i do podkapitol. V rámci této části jsem si stanovila tři stěžejní body, kterými jsem se zabývala. Mezi těmito body je užívání alkoholu mladistvými, negativní důsledky alkoholu a prevence. Na začátku práce je krátce popsána konzumace alkoholu mladistvými v České republice, na kterou navazují různé studie, které se touto problematikou zabývají. Na základě jedné studie jsou také popsány faktory, které konzumaci alkoholu u mladistvých ovlivňují. I přesto, že mnoho mladistvých může považovat alkohol pouze jako zábavu, má mnoho negativních následků, které mohou mít zásadní vliv na jejich zdraví. Proto jsem se těmito následky ve své práci také podrobněji zabývala. Jako poslední bod, který jsem nemohla opominout je prevence proti alkoholu, ve které jsou mimo jiné popsány i preventivní materiály do výuky. Škola je místo, kde mladiství stráví hodně času, myslím si tedy, že je velmi důležité, aby prevence konzumace alkoholu probíhala i v tomto prostředí.

Praktická část se poté zaměřuje na konkrétní situaci mladých lidí, kteří studují na středních školách. Tato část je založena na kvantitativním výzkumu, pro který byl vytvořen online dotazník. Dotazníky jsou vyplněny především studenty Sportovního gymnázia v Pardubicích, kam jsem je po předešlé domluvě se zástupkyní ředitele této školy poslala. Výzkumným problémem je vztah studentů středních škol k alkoholickým nápojům. Hlavním cílem, který jsem si stanovila, je zjistit, jaké zkušenosti s alkoholem tito studenti mají a zda již v tomto nízkém věku nezažívají nějaké negativní důsledky, které jsou spojeny s konzumací alkoholu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Užívání alkoholu mladistvými v České republice

Alkohol patří mezi nejvíce užívané drogy. V České republice je spotřeba alkoholu velká a stále narůstá, čímž se lišíme od většiny evropských zemí, ve kterých se snaží jeho spotřebu regulovat (Dobiášová, a další, 2020). Dle *Světové zdravotnické organizace* (WHO) se v porovnání s ostatními státy Česká republika v jeho spotřebě řadí na druhé místo. V roce 2010 zde byla průměrná roční spotřeba stoprocentního alkoholu 16,45 litru na osobu. Před ČR se nacházelo pouze Moldavsko, jehož spotřeba byla 18,22 litru. Dle WHO může alkohol za 2,5 milionu úmrtí ročně na celém světě a u lidí ve věku mezi 15 a 29 lety za 320 000 úmrtí ročně. A i přes tuto skutečnost jsou problémy způsobené užíváním alkoholu stále brány na lehkou váhu (Sobotková, 2014 str. 86).

V České republice je obecně alkohol přijatelný, což také dokazuje, že děti se do prvního kontaktu s alkoholem často dostávají v rodinách. Celkem jedna čtvrtina naší společnosti má první zkušenost s jeho konzumací ještě před dosažením věku 18 let, a to se svolením svých rodičů. Existuje několik studií, které se touto problematikou zabývají. Jednou z nich je např. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách* (ESPAD), která ukázala, že ve srovnání s ostatními zeměmi pijí alkohol mladí lidé v ČR častěji, a dokonce se i častěji opíjejí. Pro srovnání si zde můžeme zmínit statistiku z roku 2016, která ukázala rozdíl mezi průměrem konzumace alkoholu v Evropě dospělými lidmi nad 15 let a Českou republikou. Dle výsledků bylo zjištěno, že jeden Čech vypil v tomto roce až dvojnásobek světového průměru (14,4 litru) oproti dospělému obyvateli Evropy, který vypil v průměru jen 9,8 litru. Je pravděpodobné, že vzhledem ke zvyklostem v naší republice si lidé myslí, že konzumace alkoholu není nic špatného, a to i v případě, že ještě nedosáhli 18 let (Dobiášová, a další, 2020).

Možná může být otázkou, proč tomu tak v České republice je, i přesto, že v osmdesátých letech u nás konzumace alkoholu klesala. Zásadním mezníkem byla Sametová revoluce, po které se opět jeho spotřeba začala navyšovat. V této době probíhalo uvolňování a rušení různých omezení, což platilo i ohledně alkoholu. Dalším důsledkem může být převedení vlastnictví státu do rukou soukromníků, kteří se snažili prodávat alkohol mnohem více než v předešlých letech stát. Zároveň je v ČR velmi jednoduchá dostupnost alkoholu, v porovnání s celou Evropou je u nás pivo nejlevnější. Tato cenová dostupnost se týká i ostatních alkoholových nápojů, což potvrdilo i přibližně 80% mladistvých ve věku 15

a 16 let, kteří uvedli, že si bez problému zvládnou alkohol obstarat (Dobiášová, a další, 2020).

1.1 Vývoj konzumace alkoholu mladistvými během posledních let

1.1.1 Studie HBSC

V roce 2010 byl proveden výzkum HBSC (Health Behaviour in School-Aged Children), který se konal na 94 školách v každém kraji České republiky. Celkově se tohoto výzkumu zúčastnilo 86 základních škol, kde byl výzkum zaměřen na děti 5., 7. a 9. tříd, a také 8 víceletých gymnázií, zde byl výzkum proveden v 7. a 9. ročníku (Kalman, a další, 2013 str. 19).

Tato studie proběhla i v roce 1994 a již dle výsledků v tomto roce je zřejmé, že konzumace alkoholu se za poslední dobu mezi dětmi školního věku značně rozšířila. I mezi dětmi, které jsou ve věku 11 let, tedy v 5. třídě základních škol, byla zjištěna jistá zkušenost s alkoholem. V porovnání s ostatními zeměmi jsme se touto skutečností velmi odlišovali. U nás je míra abstinence mnohem nižší, což může být výsledkem velkorysosti českých obyvatel vůči alkoholu. Další závažnou informací je, že některé děti konzumují alkohol pravidelně, čímž je myšleno alespoň jednou týdně nebo dokonce vícekrát. U dětí ve věku 11 let není pravidelná konzumace alkoholu běžná, tedy kromě pití piva. Dále bylo také zjištěno, že pití je častější u dětí s vyšším věkem. Mezi roky 1994 až 2010 můžeme pozorovat výrazné změny v konzumaci u dětí ve věku 15 let. Například u děvčat se stal oblíbeným nápojem víno a pivo v letech 1998 až 2002. Obrovský rozdíl je také u konzumace piva u dívek, v roce 2010 pila pivo skoro jedna pětina patnáctiletých dívek jednou nebo vícekrát týdně. Ve srovnání s rokem 1994 je tato hodnota dvakrát vyšší. S vínem je to velmi podobné, 14% dívek ho pije také pravidelně. Naopak u chlapců byla zjištěna především velká obliba piva. Tato věková skupina dětí uvádí také konzumaci lihovin, které pijí 12,7% chlapců a 9,6% dívek každý týden (Kalman, a další, 2013 str. 129).

Dle výsledků bylo také zjištěno, že děti se dostávají k alkoholu velmi brzy. Více než polovina dotázaných dětí v tomto výzkumu se do kontaktu s ním dostala ještě před dosažením plnoletosti, a to ve věku 13 let. Zároveň více než polovina chlapců a dívek se také ve velmi nízkém věku již opila, první opilosti byly zmiňovány už ve věku 14 a 15 let. V případě opakovaného stavu opilosti (dvakrát a častěji) bylo zjištěno, že oproti předešlým rokům je v roce 2010 opakovaná opilost mnohem častějším jevem u obou pohlaví ve věku 13 a 15 let. V porovnání mezi roky 1994 a 2010 není tento jev u chlapců výrazně odlišný, ale u dívek je nárůst o mnoho vyšší, a to v obou věkových kategoriích. Zajímavé také je, že

mezi pohlavími nejsou v roce 2010 výrazné rozdíly oproti roku 1994. Podrobněji můžeme změnu v nárůstu opakované opilosti u chlapců a dívek pozorovat v následující tabulce (Kalman, a další, 2013 stránky 131-132).

Tabulka 1: Opakovaná opilost u chlapců a dívek

Pohlaví	13 let		15 let	
	1994	2010	1994	2010
Chlapci	14	17	35	46
Dívky	7	14	20	40

Zdroj: Kalman, a další, 2013, vlastní zpracování

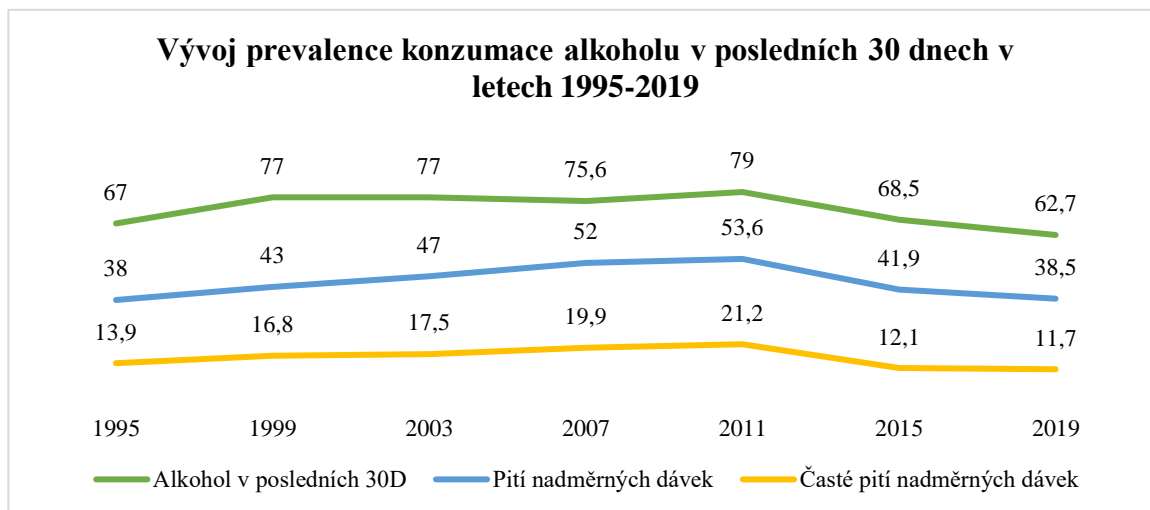
Dle celkových výsledků bylo zpozorováno, že několik zúčastněných dětí odpovídá k problematice rizikové konzumace alkoholu, a to z celkového počtu 1552 respondentů ve věku 15 let celkem 160 dětí (což přibližně odpovídá hodnotě 10%). Mezi pohlavími nebyl opět moc velký rozdíl, přesto ale konzumuje alkohol rizikově větší počet chlapců (12%) než dívek (8%). Z pohledu charakteristiky těchto dětí můžeme říci, že to jsou především děti, které např. šikaují ostatní děti, dopouští se záškoláctví, jsou agresivnější, nelíbí se jim ve škole a mají špatné známky z chování. Obecněji jsou to děti, které jsou více extrovertní, hledají nějaké vzrušení a mají problémy s kontrolou svého chování (Kalman, a další, 2013 stránky 132-133).

1.1.2 Studie ESPAD

Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách, která proběhla v roce 2019 již po sedmé, se zabývá řadu let problematikou užívání alkoholu a jiných návykových látek mezi studenty ve věku 15-16 let. Výsledky této studie potvrzují, že konzumace alkoholu mezi mladistvými v České republice od roku 2011 opravdu klesla. Důvodem tohoto poklesu je pravděpodobně to, že se mezi mladými lidmi stále stávají populárnější digitální technologie, a tím se dostávají méně do osobního kontaktu se svými vrstevníky. Zároveň také rodiče více kontrolují, co jejich děti ve svém volném času dělají. Mimo to se v posledních letech u mladistvých na základě sdílených informací a postojů mění jejich životní styl takovým směrem, že se více snaží starat o své zdraví, a proto je návykové látky tolik nezajímají. V neposlední řadě se v této době zvyšuje kvalita školních preventivních programů, které mají zřejmě na tuto problematiku také pozitivní vliv. Pozitivním jevem všech těchto působení na mladistvé je kromě snížení konzumace alkoholu i zřejmý posun

ve věku v rámci prvních zkušeností s návykovými látkami. Díky těmto skutečnostem se Česká republika začíná pomalu vyrovnávat v této problematice k zemím, ve kterých je míra prevalence nízká, neboť v těchto zemích naopak míra zkušeností s návykovými látkami roste (Chomynová, a další, 2020 stránky 1, 18).

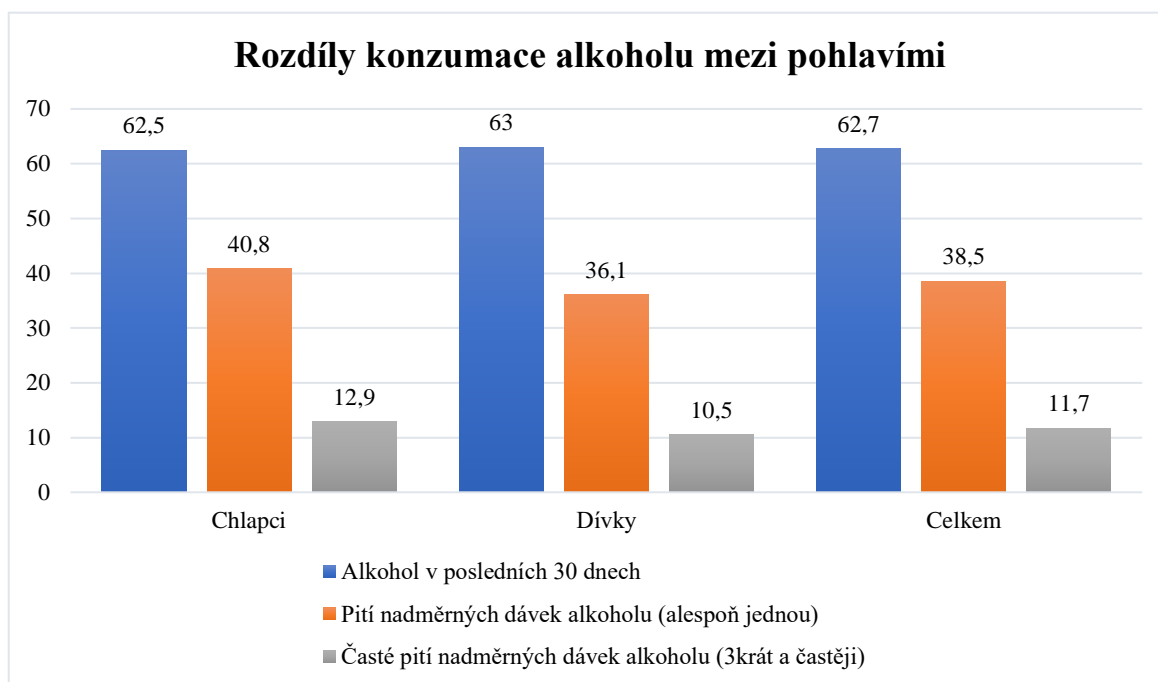
Graf 1: Vývoj konzumace alkoholu během posledních 30 dní v letech 1995-2019

Zdroj: Chomynová, a další, 2020, vlastní zpracování

Pokud se zaměříme na výsledky dat z tohoto grafu, můžeme si povšimnout již zmíněného poklesu konzumace alkoholu u 16 letých studentů od roku 2011 do roku 2019. Tento pokles se uskutečnil ve všech formách konzumace, které byly studií ESPAD zkoumány. Mezi tyto formy patří konzumace alkoholu v posledních 30 dnech, kde hodnoty klesly ze 79 % na 62,7 %. Dále bylo sledováno pití nadměrných dávek alkoholu, zde se hodnoty změnilly z 53,6 % na 38,5 %. A nakonec byl výzkum zaměřen i na častost pití nadměrných dávek alkoholu, u kterých došlo k poklesu skoro o polovinu, tedy z 21,2 % na 11,7 % (Chomynová, a další, 2020 str. 6).

Graf 2: Srovnání pohlaví v konzumaci alkoholu

Zdroj: Chomynová, a další, 2020, vlastní zpracování

I přesto, že v 90. letech 20. století byly rozdíly v rámci konzumace alkoholu mezi pohlavími ještě významné, v roce 2019 mezi nimi již není skoro žádný rozdíl. Důsledkem tohoto posunu je, že chlapci, kteří v dřívějších letech konzumovali mnohem více alkoholu než dívky, v roce 2019 pili v porovnání s těmito lety mnohem méně alkoholu. Naopak u dívek lze mezi roky 2015 a 2019 sledovat mírný nárůst konzumace alkoholových nápojů, a to jak nárůst častého pití nadměrných dávek alkoholu, tak i nárůst opakované opilosti za posledních 30 dní (Chomynová, a další, 2020 stránky 6, 18).

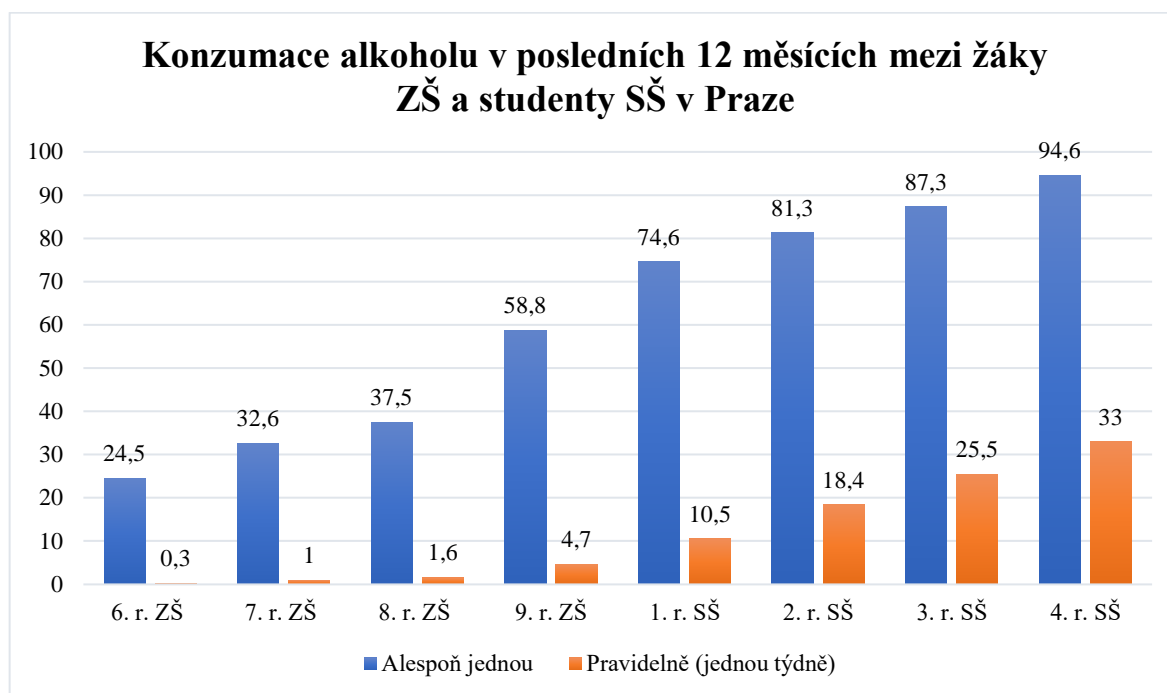
1.1.3 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022

Tato souhrnná zpráva informuje o různých formách závislosti a mimo jiné se zabývá i konzumací alkoholu. Zde jsou použity data z roku 2021 a 2022, dle kterých je zřejmé, že více než 40 % třináctiletých dětí má zkušenost s konzumací alkoholu. Dále čtvrtina patnáctiletých mladistvých uvedla, že se již v průběhu svého života alespoň dvakrát opila. Mezi šestnáctiletými se vyskytuje téměř 95 % těch, co měli zkušenost s alkoholem, a z tohoto věku téměř 40 % mladých lidí vypilo alkohol v posledním měsíci narázově, což znamená, že vypili pět nebo více standartních sklenic¹ alkoholu během jedné příležitosti. V posledních 30 dnech konzumovalo alkohol narázově 47 % mladistvých ve věku 15-19 let.

¹ Za standartní sklenici je považováno: 0,5 l piva, 2 dl vína nebo 5 cl 40 % destilátu.

A nakonec opakované pití nadměrných dávek alkoholu (což zahrnuje 20 % dotázaných) bylo zjištěno více u chlapců (23 %) než u dívek (17 %) (Chomynová, a další, 2023 stránky 7, 53).

Graf 3: Konzumace alkoholu na ZŠ a SŠ v Praze

Zdroj: Chomynová, a další, 2023, vlastní zpracování

Vztah k návykovým látkám, včetně alkoholu, se významně zvětšuje přechodem dětí ze základní školy na střední školu. Tento nárůst potvrzují data z grafu č. 3, kde je hodnota konzumace alkoholu (alespoň jednou) u žáků v 9. ročníku základní školy 58,8 % a u studentů v 1. ročníku střední školy 74,6 %. Dále tyto hodnoty stoupají i u pravidelné konzumace, což znamená alespoň jednou týdně, zde hodnota stoupá dokonce více než dvojnásobně, a to z 4,7 % na 10,5 %. Obecně výzkum potvrzuje, že dlouhodobě dochází k poklesu konzumace alkoholu mezi mladými lidmi, což bylo pozorováno i v roce 2021 (Chomynová, a další, 2023 str. 54).

1.2 Rodinné a školní faktory ovlivňující konzumaci alkoholu

V roce 2011 proběhla studie ESPAD, jejíž cílem bylo především shromáždit data a informovat o rozsahu užívání legálních a nelegálních drog studenty ve věku 16 let. Tento projekt se provádí pravidelně každé 4 roky a v České republice se ho roku 2011 zúčastnilo celkem 3913 šestnáctiletých studentů. V rámci této studie proběhl také výzkum, jaké

rodinné a školní faktory ovlivňují tyto studenty v jejich konzumaci alkoholu (Chomynová a kol., 2014, s. 12, 63).

- **Dosažené vzdělání rodičů** – Konzumace alkoholu mladistvými je značně ovlivněna dosaženým vzděláním rodičů, což také dokazují výsledky studie této studie. Dle výsledků je zřejmé, že děti, jejichž rodiče dosáhli pouze nízkého vzdělání, konzumují častěji nadměrné dávky alkoholu ve srovnání s dětmi, jejichž rodiče mají vyšší vzdělání. Zároveň jsou s vyšší konzumací alkoholu spojeny také děti, které v dotazníku uváděly, že si nejsou vědomi, jakého vzdělání jejich rodiče dosáhli (Chomynová, 2014 str. 63) .
- **Struktura rodiny** – Rodina, ve které studenti vyrůstají, velmi ovlivňuje jejich nabyté zkušenosti s konzumací alkoholu. Dle výsledků této studie bylo potvrzeno, že se zkušenosti studentů velmi lišily podle toho, v jaké rodině žijí. Studenti, kteří žijí v rodině s nevlastním rodičem či neúplné rodině mají mnohem vyšší zkušenosti s návykovými látkami než studenti, kteří vyrůstají v úplné rodině, tedy s oběma vlastními rodiči (Chomynová, 2014 str. 63).
- **Povědomí rodičů o stráveném času svých dětí** – Dalším důležitým faktorem, který má na tuto problematiku velký vliv, je povědomí jejich rodičů o tom, jestli vědí, co jejich děti ve svém volném čase dělají. V rámci studie ESPAD byla tedy studentům položena otázka, zda jejich rodiče tuší, jak jejich dítě stráví sobotní večery. Výsledky potvrdily, že vědomost rodičů o stráveném času svých dětí je velmi významná. Studenti, jejichž rodiče neví, co ve svém volném čase dělají, mají mnohem vyšší zkušenosti s návykovými látkami. Zároveň je u nich pozorovatelná mnohem častější konzumace alkoholu v nadměrných dávkách a přibližně 7krát častěji se v posledních 30 dnech opili. Naopak u těch, kteří své rodiče o svém volném čase informují, je mnohem nižší prevalence zkušenosti s návykovými látkami (Chomynová, 2014 str. 68).
- **Ekonomická situace rodiny** – V rámci ovlivňujících faktorů na konzumaci alkoholu mladistvých nelze opominout ani ekonomickou situaci rodiny, která má v rámci tohoto problému též značný vliv. Pro porovnání výsledků byli studenti rozděleni do dvou různých skupin. V první skupině byli studenti, kteří si myslí, že je jejich rodina průměrně bohatá. Ve druhé skupině byli naopak studenti, kteří svou rodinu považují za spíše bohatou nebo spíše chudou. U studentů, kteří jsou v první skupině, byla zpozorována pouze mírná zkušenost s alkoholem a zároveň celkově

nižší míra konzumace alkoholu. Ve druhé skupině byli studenti porovnáváni navzájem. Z této skupiny vyšlo najevo, že studenti z bohatších rodin pijí alkohol častěji v nadměrných dávkách než studenti z chudých rodin (Chomynová, 2014 stránky 68, 71).

- **Záškoláctví neboli absence žáků ve škole** – Posledním faktorem je záškoláctví nebo častá absence ve škole. Na základě výsledků vyšlo najevo, že studenti, kteří měli vyšší počet absence ve škole, konzumují častěji nadměrné dávky alkoholu (Chomynová, 2014 str. 71).

2 Negativní důsledky alkoholu

Konzumace alkoholu mezi dospívajícími má závažné důsledky, které mohou vést ke snížení školního výkonu, právním problémům, rizikovému sexuálnímu chování a zvýšenému riziku závislosti na alkoholu. V případě, že dítě začne pít alkohol dříve, než mu je 14 let, zvyšuje se také riziko problémů s alkoholem v pozdějších letech (Reimuller, et al., 2011). Dokonce existují i důkazy, které naznačují, že děti, které začnou pít alkohol před svými patnáctými narozeninami, čelí až čtyřikrát vyššímu riziku vytvoření si závislosti v dospělosti (Marshall, 2014).

Nepříznivé vlivy alkoholu, které jsou spojeny s jeho nadměrnou konzumací, tvoří v Evropě velký problém. V dnešní době umírá každý rok přibližně 6-7 tisíc lidí kvůli alkoholu (Chomynová, a další, 2023 str. 7). Proto je velmi důležité se soustředit na prevenci nadměrné konzumace alkoholu. Existuje i mnoho negativních účinků alkoholu na lidské zdraví, jako je např. rizikové chování pod vlivem alkoholu, pod které spadá alkohol v dopravě, dále závislost, chronická a nádorová onemocnění (Fišer, 2009 stránky 3, 9).

2.1 Rizikové chování

V rámci rizikového chování se jedná o porušení sociálních norem dané společností a zároveň o ohrožení zdraví ostatních lidí (Bělík, a další, 2018 str. 9). Tento problém se týká nejčastěji mladých lidí, kteří to s konzumací alkoholu přeženou na večírku. Rizikové chování může mít negativní dopad na lidské zdraví, který mohou zapříčinit především dopravní nehody pod vlivem alkoholu. Takové chování má tedy někdy bohužel negativní důsledky i na zdraví nezúčastněných, a proto by se s těmito lidmi mělo jednat z hlediska práva co nejpřísněji (Fišer, 2009 stránky 9, 15).

Mezi takové chování patří i rizikové sexuální chování, které je u mladistvých silně spojeno s konzumací alkoholu. Toto chování zahrnuje např. nechráněný sex či nechtěné

sexuální návrhy mladým dívkám od rizikových konzumentů alkoholu. V takovém případě může dojít k nechtěnému sexu ze strany dívek a jejich následnému nechtěnému otěhotnění, které může negativně ovlivnit jejich budoucnost, jako je vzdělání, kariérní rozvoj či celkový vývoj jejich zdraví. V rámci Evropské studie bylo zjištěno, že u mladistvých, kteří jsou mladší 16 let a konzumují alkohol, dochází k sexuálnímu styku až 3x častěji. Dalším problémem jsou pohlavní choroby, které jsou pohlavně přenosné a jsou nejčastější právě mezi dospívajícími a mladistvými. Mezi tyto choroby patří HIV, syfilis, chlamydie atd. a jsou právě přenášeny v rámci nechráněného sexu, ke kterému po konzumaci alkoholu často dochází (Ahankari, et al., 2019).

2.2 Zranění a úmrtí

Primář Pediatrické kliniky 1. LF UK a TN MUDr. Pavel Kabíček, CSc. v souvislosti s problematikou pití alkoholu v adolescentním věku uvedl: „*Pití alkoholu v této věkové skupině je spojeno s rizikovým chováním, které může mít závažné negativní zdravotní důsledky, včetně zvracení, vdechnutí zvratků, a podchlazení. Hlavním rizikem jsou však úrazy.*“ (Fakultní Thomayerova nemocnice, 2020).

Na zranění spojená s alkoholem ročně umírá přibližně 1825 mladistvých ve věku 18-24 let a v rámci celého světa je alkohol příčinou celkem 3,2 % úmrtí. Zranění, která jsou způsobena alkoholem, rozlišujeme dvěma způsoby, a to na úmyslná (násilné činy) a neúmyslná zranění (pády, dopravní nehody atd.). Řízení pod vlivem alkoholu, kvůli kterému často dochází k dopravním nehodám, představuje vážné riziko. Mezi dospívajícími jsou dopravní nehody, které byly způsobeny nepozorností řidičů kvůli opilosti, nejčastější příčinou úmrtí. Na rozdíl od jiných zranění, která jsou také způsobena opilostí, je řízení pod vlivem alkoholu mnohem závažnější. Představuje mnohem vážnější zranění, nebo dokonce i taková zranění, která vedou k usmrcení člověka. Taková řízení jsou spojena s rizikovým chováním, což znamená, že lidé např. nepoužijí pro svou ochranu zdraví bezpečnostní pás nebo přilbu při jízdě na motocyklu. Další riziko zranění představují násilné činy, která jsou spojena s nadměrným pitím a může při nich dojít ke znásilnění, vraždě či napadení. Dle statistik bylo zjištěno, že až jedna polovina všech vražd a napadení je způsobena tím, že alespoň jeden z účastněných osob byl pod vlivem alkoholu. Ke zranění ale může dojít i v pohodlí domova nebo při rekreaci. Mezi taková zranění jsou zahrnuty např. pády či popáleniny, které jsou zapříčiněny způsobeným požárem. V rámci rekreace dochází k častému úmrtí utopením. Takové riziko může představovat např. plavba lodí, na které se běžně pije velké množství alkoholu (Bezruczyk, 2022).

2.3 Závislost na alkoholu

Závislost neškodí pouze člověku, kterému kazí zdraví, ale ovlivňuje také jeho okolí, jako je rodina. Jak je již známo, závislost je silně ovlivněna dědičností. Existuje tedy několik genů, které mohou člověka k závislosti přivést. To ale z pravidla neznamená, že každý člověk, který má tyto geny, musí být závislý. V rámci prevence si může člověk zjistit genetickou analýzou svoji odchylku a následně dle výsledků přizpůsobit své chování, jako je zajištění odborné pomoci psychologa nebo dobrovolná abstinence (Fišer, 2009 stránky 10, 15).

Současný výzkum, který zahrnuje biochemické, funkční zobrazovací a genetické studie, se zabývá neurobiologickou podstatou závislosti. Tento výzkum zdůrazňuje důležitost nervových drah v jednotlivých stádiích při rozvoji závislosti. Centrálním bodem této problematiky je systém odměn. Tento systém je spojen s příjemnými pocity a může ho aktivovat např. sex, jídlo či úspěch ve sportu. Na stejném principu, jako již zmíněný systém odměn, fungují i návykové látky, které mohou uměle vyvolat podobné pocity, což zvyšuje zájem o jejich opakované užívání. Je důležité umět rozlišit příležitostné užívání návykových látek oproti vzniklé závislosti, při které člověk ztrácí ve vztahu k těmto látkám kontrolu nad svým chováním a je již považován za chronicky nemocného. V takovém případě již člověk negativně reaguje na to, když si drogu nemůže dopřát, protože má poškozené mentální zdraví. Dle *Mezinárodní klasifikace nemocí* (MKN 10) je závislost charakterizována několika různými kritérii. Hlavním znakem je silná touha po návykové látce a tendence ji užívat. Dále se jedná o neschopnost ovládat užívání této látky, zvýšenou toleranci, zvyšování dávek s cílem dosažení požadovaného efektu a trvání na užívání navzdory nepříznivým následkům (Kabíček, a další, 2014 stránky 49-53).

Dle Votavové (2003) vzniká závislost z psychologického hlediska několika fázemi (Kabíček, a další, 2014 str. 53):

- **Fáze experimentování** – U většiny mladistvých je tato fáze vyvolána ze strany jejich vrstevníků. Nicméně díky dobré výchově, informovanosti či negativní první zkušenosti v užívání návykových látek nepokračují. Ve fázi experimentování si člověk ještě k návykovým látkám nevytvoří pevný vztah, a proto není důvod je dále pro jejich účinek vyhledávat (Kabíček, a další, 2014 stránky 53-54).
- **Fáze užívání** – V této fázi se již vztah člověka k návykovým látkám mění, a to tak, že na rozdíl od experimentování u nich již nachází pozitivní účinky a vnímá je tak, že mu přináší vše „pozitivní“. Díky těmto účinkům může člověk lépe zapadat do své skupiny

vrstevníků, a ti, kteří se normálně obávají komunikace před ostatními, mohou získat sebevědomí a stát se tzv. baviči mezi ostatními (Kabíček, a další, 2014 str. 54).

- **Fáze problémového užívání** – Zde se již člověk nachází v posledním stádiu před vznikem závislosti. Z pohledu člověka jsou návykové látky stále vnímány pozitivně, ale ve skutečnosti již přináší negativní důsledky, které jsou především sociálního charakteru. U jedince, který se vyskytuje v tomto stádiu, můžeme pozorovat, že má např. problémy ve škole, jako je vysoká absence či zhoršení známek (Kabíček, a další, 2014 str. 54).

2.4 Chronická a nádorová onemocnění

Mezi nejčastější chronická onemocnění patří kardiovaskulární choroby. Nadměrnou konzumací alkoholu může také docházet k jaterním onemocněním, jako je jaterní cirhóza. Zde dochází k poškození jaterních buněk, a to vede k obrovským negativním následkům. I přestože v ostatních vyspělých zemích častost tohoto onemocnění klesá, u nás bohužel stále narůstá (Dobiášová, a další, 2020). Pro zamezení vzniku tohoto onemocnění by se měl člověk konzumaci alkoholu vyhýbat (Fišer, 2009 stránky 11, 15).

Existuje několik negativních účinků, které nejsou přímo tvořené alkoholem. Vzhledem k tomu, že vysoká konzumace alkoholu je často doprovázená kouřením cigaret. Zároveň jsou ale taková nádorová onemocnění, u kterých je spojitost s alkoholem jistá. Takové onemocnění je rakovina plic, které patří mezi nejčastější a také nejzávažnější nemoci. Patří sem ale také například nádory konečníku a tlustého střeva. Pro zachycení takových onemocnění včas, by měl konzument alkoholu pravidelně jednou za 5 let chodit na endoskopické ambulantní vyšetření střeva (Fišer, 2009 stránky 10, 15).

3 Prevence závislostí

Závislost na alkoholu vzniká většinou nenápadně, ale je nebezpečná pro zdraví člověka, především tedy pro děti a dospívající. Alkohol jim poškozuje orgány, které ještě nejsou úplně zralé, a proto je pro ně nebezpečnější než pro dospělého člověka. Zároveň také u nich může vzniknout celkem rychle závislost, proto je důležitá snaha, děti před alkoholem ochránit. Pod pojmem prevence si můžeme představit několik aktivit, které se snaží předejít různým nemocem či rizikovému chování a zároveň také usilují o podporu pozitivního chování (Ciklová, 2016 str. 7). Příklad mi velmi důležité, že se na školách uskutečňují různé preventivní programy. Cílem těchto programů je stát se součástí školy a zaměřit se na různé oblasti. Těchto oblastí je celkem hodně, takže tu zmíním jen některé. Velmi se mi líbí, že jednou z oblastí je podpora zdravého životního stylu, který považuji za velmi důležitý. Dále

je snaha připravit děti na řešení různých problémů či konfliktů, naučit ovládat své emoce a umět se vypořádat se stresem. Cílem tohoto programu je také mimo jiné poskytnout dítěti bezpečné prostředí, ve kterém se bude cítit dobře (Marádová, 2006 stránky 10, 25).

3.1 Prevence závislostí ve školním prostředí

V České republice již dlouhou dobu na školách probíhají *Minimální preventivní programy*. Součástí těchto programů je celoročně nepřetržitá práce s dětmi, žáky a studenty. Největší vliv na výchovu dítěte a tvoření jeho hodnot mají především rodiče a rodina, dále ale také škola, a proto je tento program orientován na základní školy. Je velmi důležité, aby na dítě působila prevence co nejdříve, tak se dá zamezit jeho rizikovému chování ve vyšším věku. Tato prevence si stanovila několik krátkodobých i dlouhodobých cílů, kterých by chtěla dosáhnout, a je vymyšlena tak, aby se dala správně realizovat. Mezi cíle patří například regulace negativních následků a snaha, aby se žáci dostali do kontaktu s návykovými látkami co nejpozději. Dále mi také přijde důležité, že chtějí připravit děti na situaci, když by jim někdo chtěl nabízet návykové látky. Jejich cílem je tedy naučit dítě, jak by se v takovém případě mělo správně zachovat. Rozlišujeme také prevenci nespecifickou a specifickou, nespecifická prevence se zaměřuje na volnočasové aktivity a specifická již pracuje rozdílně dle cílové skupiny, intenzity programů a podobně (Ciklová, 2016 str. 7). Při tvorbě *Minimálního preventivního programu* je důležité, aby školy dokázaly odpovědět na několik otázek. Je dobré si dopředu uvědomit, pro jakou cílovou skupinu chtějí program zaměřit, čeho chtějí dosáhnout, jak by toho chtěly dosáhnout, v jakém prostředí program uskuteční atd. Případně by také bylo vhodné, aby během realizace tohoto programu školy reflektovaly své úspěchy, či neúspěchy, a tím zjistily, co na žáky funguje a co je potřeba zlepšit (Kabíček, a další, 2014 stránky 118-120).

Minimální preventivní program je součástí školního vzdělávacího programu. Každá škola má jiné podmínky, je tedy realizován dle možností dané školy. Je potřeba, aby byl přizpůsoben kulturním, sociálním a politickým okolnostem. Zároveň by se také měl upravit strukturu školy, specifické populaci a respektovat rozdíly ve školním prostředí. Program není zaměřen pouze na prevenci návykových látek, ale i na oblasti spojené s rizikovým chováním, je tedy nutné, aby takové chování na školách eliminoval a snažil se žáky vést k zodpovědnému chování. Nezbytnou součástí prevence je také pedagogický sbor na škole, který musí být dobře připraven na to, aby dokázal poznat, že s dítětem není něco v pořádku a uměl si v takové situaci poradit a adekvátně na ni reagovat. Je důležité

podotknout, že primární prevence je dlouhodobý proces a výsledky se mohou ukázat až v pozdějším věku (Kabíček, a další, 2014 stránky 120-122).

- **Primární prevence všeobecná** – Tato prevence se na školách provádí nejběžněji, je zaměřena na všechny děti bez ohledu na to, zda patří k méně či více rizikové skupině. Součástí prevence jsou programy, které jsou určeny pro větší skupinu dětí a cílem těchto programů je eliminace či oddálení užívání návykových látek (Kabíček, a další, 2014 stránky 120-121).
- **Selektivní primární prevence** – Oproti předešlé prevenci se tato zaměřuje na děti, u kterých je více pravděpodobné, že u nich může vzniknout nějaká forma rizikového chování. Takové skupiny dětí lze rozpoznat na základě několika faktorů, jako jsou biologické, sociální či psychologické. Dále ale také dle věku, bydliště dítěte, rodinné historie, úrovně sociálního znevýhodnění a podobně. Může se tedy jednat např. o děti, jejichž rodiče mají problémy s konzumací alkoholu. Součástí této prevence je práce s malými skupinami nebo jednotlivci a tato práce zahrnuje různé sociálně-psychologické skupinové programy, které se snaží o posílení vztahů, sociálních dovedností či komunikace (Kabíček, a další, 2014 str. 121).
- **Indikovaná primární prevence** – Poslední prevence, která působí na základních školách se zaměřuje na jedince, kteří již projevují znaky rizikového chování. Snahou indikované prevence je tento problém podchytit co nejdříve a zjistit správný způsob, jak dále postupovat. Zde je již cílem snaha zamezení pravidelného užívání drog, a tím se pokusit o zmírnění negativních následků, které vznikají jejich užíváním (Kabíček, a další, 2014 str. 121).

3.2 Preventivní materiály do výuky

Zde bych chtěla zmínit několik materiálů pro inspiraci, které by mohly vyučující využít v rámci prevence přímo během výuky. Existuje mnoho monografií, příruček či metodik, které se mohou ve škole použít. Mezi tyto materiály patří program *Unplugged* či jakýkoliv materiál od MUDr. Karla Nešpora. Tento významný psychiatr se již dlouhá léta zabývá návykovými nemocemi, a to především jejich prevencí a léčbou (Národní autority ČR, 2014). Proto si myslím, že jeho publikace by mohly mnoho učitelů inspirovat pro prevenci nadměrné konzumace alkoholu (Ciklová, 2016 str. 139).

3.2.1 Program Unplugged

Jedná se o školní preventivní program, který vytvořila skupina evropských odborníků. Tento program byl později testován během *Evropské studie prevence drogové*

závislosti (EU-DAP). Výsledky této studie naznačily, že program *Unplugged* byl úspěšný při snižování četnosti opilosti, kouření cigaret a užívání konopí mezi mladistvými. Program je zaměřen na dospívající ve věku 12-14 let a zahrnuje 12 interaktivních lekcí, které vyučují třídní učitelé. Jeho hlavním cílem je rozvoj osobních a sociálních dovedností, které souvisejí především s názory a normami. Program *Unplugged* je založen na integraci několika teoretických modelů, včetně sociálního učení, sociálních norem, teorií zdravého chování, odůvodněného jednání, postojů a teorií problémového chování. Tyto teorie jsou uplatňovány v obsahu lekcí programu s důrazem na specifické cíle. Program se zaměřuje na řadu mediátorů, jako jsou znalosti, vnímání rizika, postoje k drogám, normativní přesvědčení, kritické myšlení, řešení problémů atd. Tímto způsobem se program *Unplugged* snaží o prevenci závislosti a negativního chování u mladistvých tím, že posiluje jejich dovednosti a mění jejich postoje k užívání návykových látek (Vadrucci, et al., 2016).

3.3 Vliv komunikace v okruhu rodiny

Rodiče jsou povzbuzováni k tomu, aby se snažili s jejich dětmi vést konverzace o alkoholu. Avšak neexistuje přímá teorie, která by jim poradila, jak se k těmto konverzacím postavit, a co by bylo efektivní, aby návyky dospívajících ve vztahu k alkoholu ovlivnili. Komunikace týkající se alkoholu zahrnuje přímé rozhovory mezi rodiči a dospívajícími, během kterých rodiče sdělují zprávy jako např. „pití alkoholu je v pořádku“ či „pití alkoholu má negativní důsledky“. Několik výzkumů došlo k závěru, že tyto zprávy mají rozdílný vliv. Je zkoumáno, zda účinek těchto zpráv o alkoholu závisí na tom, zda dospívající mají s konzumací alkoholu již nějaké zkušenosti. Dospívající mohou tyto zprávy vnímat různě, podle toho, zda už alkohol ochutnali, protože mohou konkurovat jejich stávajícím názorům. Například, pokud rodiče své dítě upozorní na rizika alkoholu, jako jsou zdravotní následky, nemusí ho to v další konzumaci omezit, protože sám ještě takové následky nezažil. Je zřejmé, že jeden typ zprávy nemusí být prospěšný pro každého dospívajícího. Je tedy potřeba, aby byli rodiče dobře informováni a uměli se rozhodnout, jaký typ komunikace by mohli využít (Reimuller, et al., 2011).

3.4 Preventivní kampaně

Za poslední roky vzniká mnoho kampaní, jejichž snahou je oslovit širokou veřejnost, aby se na určitou dobu pokusili přestat konzumovat alkohol. Tyto abstinční kampaně se snaží o zlepšení zdraví a minimalizaci negativních následků, které mohou lidi, kteří pravidelně pijí alkohol, doprovázet (De Ternay, et al., 2022).

3.4.1 „Suchej únor“

Jedná se o osvětovou kampaň, kterou v České republice každý rok pořádá nezisková organizace s názvem *Suchej únor*, jejíž ředitelem je Petr Freimann. Cílem této kampaně je podpořit zdravější a uvědomělejší život lidí, protože si jeho organizátoři uvědomují, jaká je v souvislosti s alkoholem v ČR situace. V únoru roku 2023 se konal již 11. ročník této kampaně, jehož heslem bylo „*Nepít je umění!*“. Může se do ní zapojit každý, pravidla nejsou vůbec složitá. Jde pouze o to, aby účastníci po celý měsíc únor nepili žádný alkohol. Během tohoto období si mají možnost uvědomit, jaký vztah k alkoholu mají a zda svou konzumaci umí ovládat. V roce 2022 se této kampaně zúčastnilo kolem 900 000 lidí, u kterých byl následně pozorován pozitivní vliv *Suchého únoru*. Na příklad u účastníků z roku 2021 bylo dle průzkumu zjištěno, že více než polovina zúčastněných pila menší množství alkoholu ještě další 4 měsíce po ukončení kampaně. *Suchej únor* je v České republice již velmi známý, a dokonce ho v rámci prevence proti alkoholu podporuje i Ministerstvo zdravotnictví (Ministerstvo zdravotnictví, 2023).

3.4.2 „Nepít je normální“

Kampaň *Nepít je normální* spolupracuje s Českou televizí a vytváří krátké spoty. Cílem těchto spotů je upozornit lidi na rizika, která jsou spojená s konzumací alkoholu, včetně jeho škodlivosti, a přesvědčit lidi, že nepít je normální. Úřad vlády ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví vytvořil tři takové spoty, které se zaměřují na rizika pití u těhotných žen, dále obecně u dospělých a také především u dětí. Dle Jarmily Vedralové, národní koordinátorky pro protidrogovou politiku, která v rámci jejího odboru na Úřadu vlády stojí za iniciativou této kampaně, není cílem kampaně omezovat lidem svobodu nebo jim říkat, jak by měli správně žít. Místo toho se zaměřují na to, aby lidem připomněli situace, které mohou přispět k rizikové konzumaci alkoholu, a prezentují faktické informace, které jsou důležité a neměly by být zanedbány. Jedna z kreativních producentek České televize, Alena Müllerová, říká, že jejich reklamní spoty mohou být vnímány jako antireklama, která vychází z pohodové atmosféry a postupně odhaluje temnější stránku a potenciální škody s nadměrnou konzumací alkoholu. Dle jejích slov také není očekávána okamžitá abstinence lidí, ale doufá, že alespoň částečně změní vnímání společnosti ohledně pití alkoholu. Mimo to se Ministerstvo zdravotnictví s Odborem protidrogové politiky Úřadu vlády ČR aktivně zabývá problémem reklam na alkoholické nápoje, které mají za následek zvýšenou konzumaci alkoholu s negativními dopady zejména na děti a mladistvé. Společně se snaží tyto reklamy regulovat tím, že vytvořili návrh, ve kterém jsou stanovena pravidla. Tyto

pravidla zakazují zobrazování živých bytostí, používání hlasů veřejně známých osob či postav z dětských médií a oslovování osob mladších 18 let. Dále se zakazuje reklamní obsah, který by mohl podněcovat nadměrnou konzumaci alkoholu nebo přisuzovat alkoholu falešnou společenskou nebo sexuální hodnotu (Vláda ČR, 2019).

3.4.3 „Nenech se ovlivnit“

Mezi negativní následky alkoholu nepochybně patří rizikové chování, pod které spadá alkohol v dopravě. Proto se BESIP, koordinační subjekt bezpečnosti silničního provozu ČR (BESIP, 2023), ve spolupráci s Odborem protidrogové politiky Úřadu vlády rozhodl založit tuto kampaň, jejíž cílem byla právě prevence řízení pod vlivem alkoholu a drog. Cílem této kampaně bylo informovat mladistvé, především tedy řidiče do 25 let, o rizicích, která jsou s touto problematikou spojena. Tím chtěli dosáhnout, aby se tito lidé vyhnuli řízení vozidla po konzumaci alkoholu či jakýkoliv drog, a tím ochránili i své kamarády a blízké. V rámci této kampaně byl vytvořen televizní spot a dva rádiové spoty. Video spoty byly zaměřeny především na mladé řidiče ve věku od 15 do 25 let a zobrazovaly reálnou situaci, která skončila dopravní nehodou. Stejný koncept byl zahrnut i do rozhlasových spotů, které vytvořily autentickou atmosféru před a po dopravní nehodě (CDV, a další, 2020).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkumný problém

4.1 Formulace výzkumného problému

Pro svou práci jsem vytvořila svůj vlastní dotazník, který se zaměřuje na problémy spojené s tématem mé bakalářské práce. Pro tvorbu dotazníku byl použit webový formulář z Dokumentů Google. Rozhodla jsem se použít tuto metodu, protože mi umožnila získat větší množství odpovědí od respondentů, které následně statisticky zhodnotím. Výsledek bakalářské práce by měl přinést informace o vztahu studentů středních škol ke konzumaci alkoholu.

4.2 Cíl a úkol výzkumu

Cílem bakalářské práce bylo zaměřením se na vztah studentů středních škol ke konzumaci alkoholu. Snažila jsem se získat relevantní data, která vyhodnotím v souvislosti s jednotlivými hypotézami, jež jsem si stanovila. Na základě analýzy těchto dat budu schopna posoudit, zda se mi podařilo hypotézy potvrdit či vyvrátit.

Dotazník je zaměřen na zjištění, jaké zkušenosti již studenti středních škol s alkoholem mají. Zabývala jsem se také frekvencí požívání alkoholických nápojů a v neposlední řadě také tím, zda mají tito studenti již nějaké negativní zkušenosti s alkoholem, a to jak osobní či rodinné.

- **Cíl 1:** Informovat veřejnost o problému závislosti na alkoholu.
- **Cíl 2:** Zjistit, jakým způsobem se s věkem mění vztah mladistvých k alkoholu.
- **Cíl 3:** Poukázat na rizika, která jsou s konzumací alkoholu spojena.

Pro splnění cílů jsem stanovila pracovní hypotézy, které mi sloužily jako základ pro provádění výzkumu:

- **Hypotéza H₁:** Chlapci mají vyšší sklony ke konzumaci alkoholu než dívky.
- **Hypotéza H₂:** Chlapci poprvé okusili alkoholické nápoje v nižším věku než dívky.
- **Hypotéza H₃:** Většinu středoškoláků různé instituce dostatečně informovaly o účincích alkoholu a drog.

4.3 Vzorek respondentů

Průzkumu se zúčastnil celkem 105 respondentů. Byli to především studenti Sportovního gymnázia v Pardubicích. Tam jsem poslala dotazník do čtyř tříd, do 3. a 4. ročníku, kde jsou již studenti starší 18 let. Dále jsem tento dotazník poslala svým kamarádům, kteří odpovídali věkové hranici, která je v dotazníku stanovena. Byli to

studenti, kteří studují střední školu v Pardubicích nebo v Hradci Králové. Celkově se tedy průzkumu zúčastnili lidé z Pardubického a Královehradeckého kraje.

5 Průběh výzkumu

5.1 Metody výzkumu

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla pro formu kvantitativního výzkumu. V rámci tohoto výzkumu jsem si sestavila vlastní dotazník, který je zaměřen na vztah studentů středních škol k alkoholickým nápojům. Dotazník jsem se rozhodla vytvořit v podobě elektronického formuláře, který jsem pomocí QR kódu zaslala na Sportovní gymnázium v Pardubicích. Zde ho paní učitelka poskytla k vyplnění studentům, kteří jsou starší osmnácti let. Zároveň jsem poprosila o vyplnění dotazníku několik mých kamarádů, kteří studují střední školu v Pardubicích a v Hradci Králové.

Dotazník byl věkově omezen, byl určen pouze pro studenty ve věku 18-20 let, a jeho vyplnění bylo zcela anonymní. Většinu otázek jsem nastavila jako povinné dotazy, abych se vyhnula nevyplněným odpovědím. Některé otázky byly ale ponechány jako dobrovolné, byly to otázky typu: „*Pokud ano, napište...*“. Dotazník nešel odeslat, dokud respondent nevyplnil všechny povinné otázky.

Data pro můj výzkum byla sbírána v období od února 2023 do dubna 2023. Dotazník byl rozeslán v elektronické podobě přes emailovou schránku či přes hypertextový odkaz přímo dotazujícím. Studentům na Sportovním gymnáziu byl na tabuli zobrazen vytvořený QR kód, který pomocí mobilu naskenovali a vzápětí mohli dotazník vyplňovat.

5.2 Zpracování údajů

Pro zpracování získaných dat byly použity nástroje Microsoft Word a Excel, které mi umožnily vytvořit potřebné grafy a tabulky. Při analýze dat jsem využila metodu průměru a součtu. Dotazník obsahoval jak otevřené, tak uzavřené otázky. Všechny otázky měly pouze jednu možnou odpověď. Otázky 3, 6, 16, 21 byly záměrně formulovány jako otevřené, aby umožnily respondentům vlastní odpověď. Demografické údaje, jako je věk, pohlaví a místo bydliště, mi pomohly lépe popsat vzorek respondentů a jeho charakteristiky.

5.3 Zpracování získaných výsledků a informací

Dotazník se skládal z 25 otázek a celkem se ho zúčastnilo 105 respondentů. Původně jsem navrhla pro výzkum 35 otázek, ale po úpravě v souladu s připomínkami jsem se rozhodla zabývat pouze 25 otázkami, abych zajistila lepší zaměření na specifické aspekty a originalitu mého výzkumu. Pro demografické údaje jsem využila první tři otázky. Dle

odpovědi na tyto otázky se tedy dotazníku zúčastnilo 53,3 % (56) mužů, 43,8 % (46) žen a 2,9 % (3) respondentů jiného pohlaví. Studenti, kteří se tohoto dotazníku zúčastnili byli ve věku 18-20 let, přesněji řečeno tedy 66 % (70) osmnáctiletých, 21 % (22) devatenáctiletých a 12,4 % (13) dvacetiletých. V průzkumu jsem se také zajímala o jejich bydliště, které jsem rozdělila do tří typů, tedy na vesnici 36,7 % (29), město 41,8 % (33) a krajské město 21,5 % (17). Zbylé otázky v dotazníku se již zabývaly výzkumného šetření na téma mé bakalářské práce.

Otázka č. 1: Poprvé jste pil/a alkohol s:

Cílem této otázky bylo zjistit, s kým respondenti poprvé pili alkohol. Tato otázka byla zadána jako povinná, odpověděli na ní tedy všichni zúčastnění respondenti. U této otázky jsem vypsal na výběr tři odpovědi (s rodiči, kamarády, sám/sama) a políčko „jiné“. V případě, že respondenti zaškrtnli toto políčko, měli následně napsat svou vlastní odpověď.

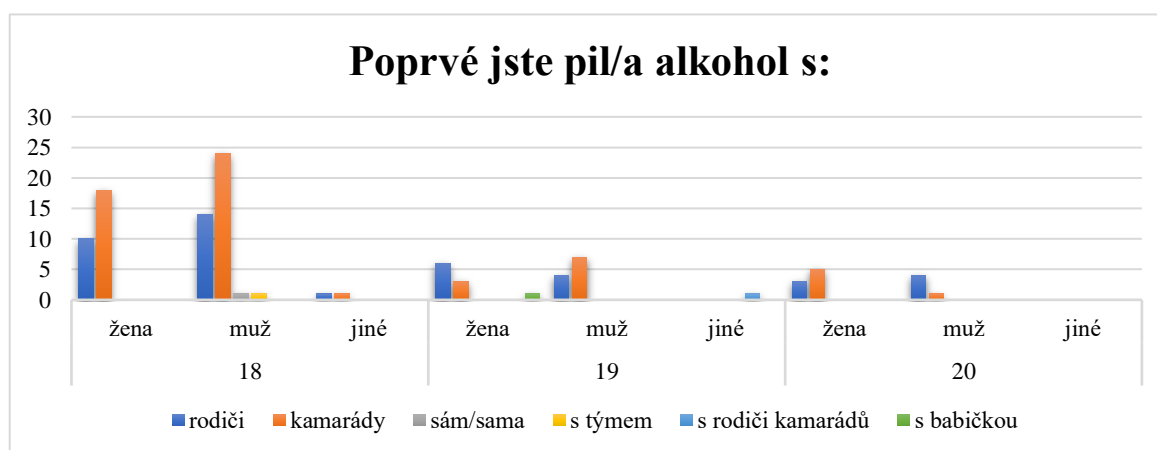
Tabulka 2: První zkušenost s alkoholem

Poprvé jste pil/a alkohol s:									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
rodiči	10	14	1	6	4	0	3	4	0
kamarády	18	24	1	3	7	0	5	1	0
sám / sama	0	1	0	0	0	0	0	0	0

*odpovědi v políčku „jiné“: s týmem (1), s rodiči kamarádů (1) a s babičkou (1)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4: První zkušenost s alkoholem

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 2 uvádí počty respondentů, kteří zvolili danou odpověď. Obsah této tabulky je také graficky zobrazen v grafu č. 4. Z grafu můžeme vyčíst, že většina respondentů poprvé konzumovala alkoholický nápoj ve společnosti kamarádů. Tato odpověď vítězí ve

všech kategoriích a celkem ji zodpovědělo 56,2 % (59) respondentů, což je nadpoloviční většina. Další častou odpovědí byla „s rodiči“. Dle výsledů byla tato odpověď druhou nejčastější odpovědí ve všech stanovených kategoriích, vybralo si ji přesně 40 % (42) respondentů. Myslím si, že je velmi pozitivní, že pouze jeden respondent poprvé ochutnal alkohol o samotě. Další odpovědi, které jsou v grafu znázorněny jsou také pouze po jedné odpovědi.

Otázka č. 2: Dovolili Vám rodiče ochutnat alkoholické nápoje před dosažením plnoletosti?

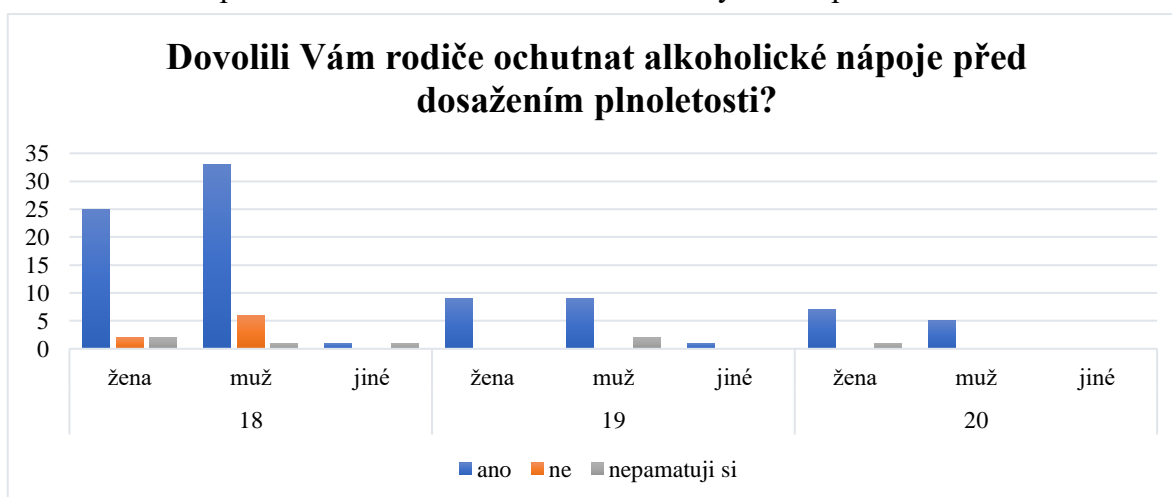
Jako odpověď na tuto otázku měli respondenti na výběr ze tří různých možností (ano, ne, nepamatuji si). Obecně je velmi běžné, že mladiství ochutnají / aktivně pijí alkohol již před dosažením plnoletosti, proto mě zajímalo, zda měli pití alkoholu povolené od rodičů.

Tabulka 3: četnost povolené konzumace alkoholu ze strany rodičů před dosažením 18 let

Dovolili Vám rodiče ochutnat alkoholické nápoje před dosažením plnoletosti?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
ano	25	33	1	9	9	1	7	5	0
ne	2	6	0	0	0	0	0	0	0
Nepamatuji si	2	1	1	0	2	0	1	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5: četnost povolené konzumace alkoholu ze strany rodičů před dosažením 18 let

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu č. 5 můžeme vyzorovat, že nejčastější odpovědí bylo „ano“. Tuto odpověď zvolilo celkem 85,7 % (90) respondentů. Tato možnost byla tedy zvolena od naprosté

většiny účastníků a zvítězila ve všech kategoriích. Výsledky dalších odpovědí byly velice podobné, lišily se pouze jedním respondentem. Odpověď „ne“ zvolilo 7,6 % (8) respondentů. Je velmi zajímavé, že ji zvolili pouze respondenti (muži a ženy), které jsou ve věku 18 let, tedy nejmladší účastníci výzkumu. Jako poslední odpověď na výběr byla „nepamatuji si“, tuto odpověď zvolilo celkem 6,7 % (7) respondentů všech věkových kategorií.

Otázka č. 3: V kolika letech jste poprvé ochutnal/a alkohol?

U této otázky mi měli respondenti napsat svou vlastní odpověď, nedala jsem jim tedy na výběr žádné možnosti. Abych se vyvarovala tomu, že by někdo tuto otázku přeskočil, zadala jsem ji také jako povinnou.

Odpovědi na tuto otázku se velmi lišily. Obdržela jsem od respondentů odpovědi v rozmezí od 1 roku až do 18 let. Nejčastější odpovědi na tuto otázku bylo „15 let“, odpovědělo ji celkem 27,3 % (26) respondentů. Dalšími nejčastějšími odpověďmi byly 14 a 16 let. Celkem 22,05 % (21) respondentů zadali svou odpověď jako 14 let. Podobný počet odpovědí bylo u věku 16 let. Tuto odpověď zvolilo 16,2 % (17) respondentů. Mezi další časté odpovědi patřil věk 13 a 17 let. Ve věku třinácti let poprvé ochutnalo alkohol celkem 12,4 % (13) respondentů a ve věku sedmnácti let 9,5 % (10) respondentů.

Tabulka 4: první zkušenost s konzumací alkoholu

V kolika letech jste poprvé ochutnal/a alkohol?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
6	0	1	0	1	0	0	0	0	0
8	0	1	1	0	0	0	0	0	0
10	1	1	0	1	0	0	0	0	0
12	1	2	0	0	0	0	0	1	0
13	2	5	0	3	2	0	1	0	0
14	9	7	0	0	2	1	1	1	0
15	9	8	1	3	1	0	2	2	0
16	3	6	0	1	5	0	1	1	0
17	3	5	0	1	1	0	2	0	0
18	0	1	0	0	0	0	0	0	0

* V levém sloupečku jsou vyjádřeny odpovědi, které respondenti napsali, tedy jejich věk při prvním požití alkoholu.

Zdroj: vlastní výzkum

V tabulce č. 4 můžeme sledovat všechny odpovědi na tuto odpověď. Je podivuhodné, že i přes skutečnost, že pití alkoholu je v České republice povoleno až po dovršení 18 let, je mezi všemi zúčastněnými pouze jeden respondent, který poprvé ochutnal alkohol ve věku 18 let.

Je také zajímavé pozorovat, že rozdíly mezi pohlavími nejsou moc rozdílné. A že studenti, kteří jsou ve věku 19 a 20 let, ochutnali alkohol ve většině odpovědí v pozdějším věku než studenti ve věku 18 let.

Mezi obdrženými odpověďmi se bohužel vyskytují i takové, že alkohol pili poprvé v jednom až třech letech. Myslím si, že tyto odpovědi nejsou myšleny zcela vážně. Proto jsem se s nimi během své analýzy nezabývala.

Otázka č. 4: Kde jste poprvé ochutnal/a alkohol?

Tato otázka spadala opět mezi povinné a byly k ní poskytnuty 3 možnosti odpovědi na výběr, kterými mohli respondenti odpovědět (doma; v restauraci, baru, hospodě; na společenské akci, oslavě), a dále políčko „jiné“. Pokud respondenti zvolili toto políčko, měli napsat svou vlastní odpověď. Tato možnost jim byla dána, protože si myslím, že existuje mnoho dalších míst, které jsem nevypsala.

Nejčastější odpovědí na tuto otázku byla „na společenské akci, oslavě“. Tuto odpověď zvolilo přesně 56,2 % (59) respondentů, tedy nadpoloviční většina všech dotázaných. Dále můžeme dle výsledků sledovat, že velké procento, celkem 31,4 % (33) respondentů, poprvé ochutnalo alkohol doma. O něco menší procento respondentů poprvé ochutnalo alkohol v restauraci, baru, hospodě, přesněji tedy 6,7 % (7). Tato odpověď mě celkem překvapila, před výzkumem jsem si myslela, že odpověď bude mnohem častější. Na základě mé zkušenosti vím, že je mnoho studentů, kteří velmi rádi navštěvují bary a hospody.

Zbytek odpovědí se skládalo z vlastních odpovědí respondentů. Tuto možnost odpovědi využilo přesně 6 dotázaných. Tyto odpovědi se ve většině případů lišily, jako jediné shodné odpovědi mohu považovat „venku“ a „venku s kámošema“. Dalšími odpověďmi byly například „u kámoše doma“ či „na chalupě u kamarádů“. Vzhledem k tomu, že mého výzkumu se zúčastnili především studenti sportovního gymnázia, tak jsem i obdržela odpovědi jako „na soustředění“ a „po zápase“.

Otázka č. 5: Pil/a jste již alkohol v takové míře, že jste se opil/a?

V předešlých otázkách jsem se především zajímala, zda respondenti již ochutnali alkohol, kde atd. Touto otázkou jsem tedy chtěla následně zjistit, zda už mají respondenti

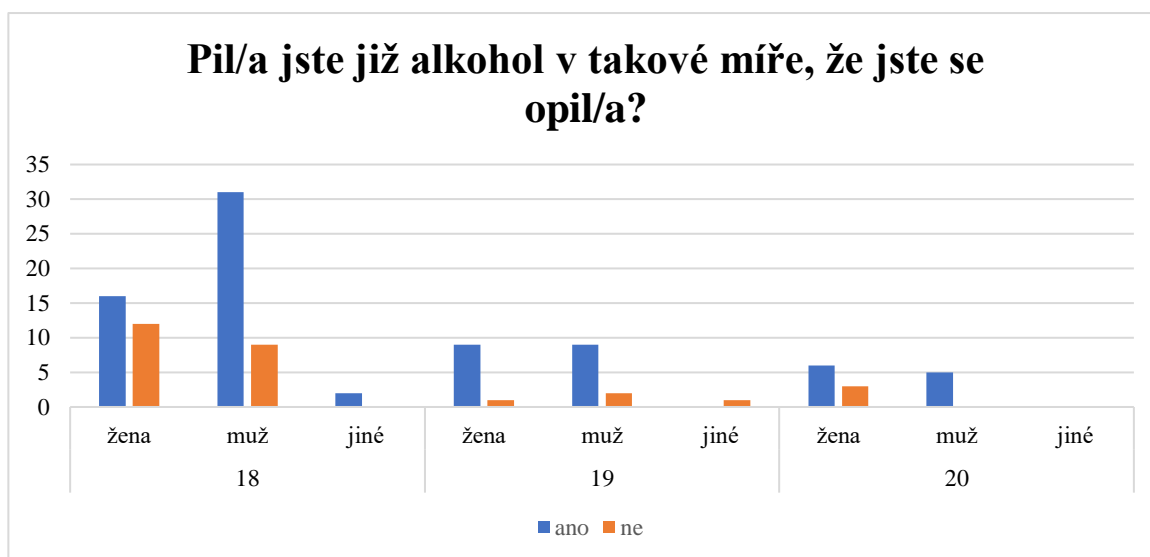
s alkoholickými nápoji takové zkušenosti, že se dostali do opilosti. K této otázce jsem dala respondentům na výběr pouze ze dvou odpovědí, které zněly „ano“ a „ne“. Obdržela jsem odpovědi od všech dotázaných, celkově převažovala odpověď „ano“, celkem se tedy již během svého života opilo 75,2 % (79) respondentů. Naopak pouze 24,8 % (26) respondentů se ještě nikdy neopilo.

Tabulka 5: četnost opilosti

Pil/a jste již alkohol v takové míře, že jste se opil/a?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
ano	16	31	2	9	9		6	5	
ne	12	9		1	2	1	3		

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6: četnost opilosti

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu č. 6 můžeme vyčíst, že největší počet účastníků výzkumu, kteří se již opili, jsou muži ve věku 18 let. Můžeme u nich pozorovat, že více než 30 studentů pili již v takové míře, že se opili, naopak pouze 9 studentů ještě ne. U dívek v tomto věku je tento počet jiný. Můžeme sledovat, že se jich již opilo téměř o 50 % méně než chlapců a zároveň se jich větší počet, než chlapců ještě neopilo. U jiného pohlaví zjišťujeme, že se opilo již 100 % respondentů. U studentů ve věku 19 let jsou tyto čísla rozdílná. Velmi malé procento respondentů ještě nepilo alkohol tak, aby se neopilo. Výsledky tedy ukazují, že až na pár výjimek se již většina opila. Poté u mužů, kteří jsou ve věku 20 let, můžeme sledovat, že se opili již všichni.

Jak jsem již zmiňovala, dle výsledků této otázky se již skoro naprostá většina zúčastněných opila. Jako pozitivní jev bych ale považovala ženy ve věku 18 let. Zde se objevuje poměrně vysoké číslo respondentů, kteří se ještě nikdy neopili.

Otázka č. 6: Pokud ano, popište Vaši první zkušenost s alkoholem, při které jste se opil/a:

Touto otázkou jsem navazovala na otázku předešlou. Pokud mi tedy na otázku č. 5 respondenti odpověděli, že se již alespoň jednou v životě opili, měli mi v této otázce popsat jejich první opileckou zkušenost s alkoholem. Vzhledem k tomu, že jsem nevěděla, zda se již všichni respondenti někdy opili, nedala jsem tuto odpověď jako povinnou. Bohužel mi na tuto odpověď neodpověděli všichni, kteří by měli. I přesto jsem ale obdržela vysoký počet odpovědí, přesněji 65.

Odpovědi na tuto otázku byly velmi rozmanité. Velký počet respondentů mi popsal kde, jak a s kým se opili a další mi napsali, příznaky, které po nadměrné konzumaci alkoholu měli. Mezi nejčastější příznaky respondenti psali zvracení, motání hlavy, motání jazyka, závratě, nevolnost druhý den atd. Další poměrně častou odpovědí bylo, že se při této jejich první zkušenosti opili v takové míře, že si ji nepamatují.

Mezi odpověďmi, kde mi respondenti popisují, kde se opili, se velmi často vyskytují oslavy narozenin kamarádů, návštěvy klubů, rozlučky v deváté třídě či školní večírky. Když pominu negativní účinky alkoholu, které mi nějací respondenti napsali, zbytek odpovědí jsou ve většině případů již pozitivní vzpomínky. U většiny zkušeností mi respondenti napsali, že to byla zábava a že si to užili. Zároveň se ale vyskytují odpovědi, že tuto první zkušenost s nadměrnou konzumací přehnali, a proto již alkohol více nepijí.

Otázka č. 7: Jak často konzumujete alkohol?

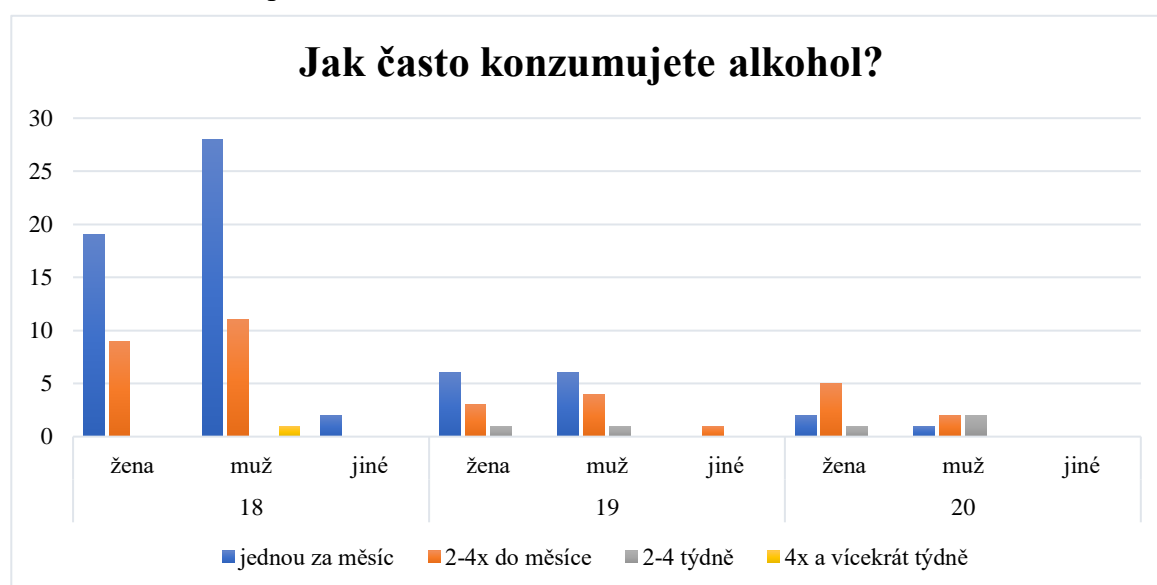
K této otázce jsem vypsala respondentům 4 možné odpovědi, ze kterých měli na výběr. Tyto odpovědi zněly: jednou za měsíc, 2-4x do měsíce, 2-4x týdně, 4x a vícekrát týdně. Snažila jsem se vybrat takové odpovědi, abych vyhověla všem respondentům, proto je u každé odpovědi celkem široké časové rozmezí.

Tabulka 6: frekvence opakované konzumace alkoholu

Jak často konzumujete alkohol?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
jednou za měsíc	19	28	2	6	6	0	2	1	0
2-4x do měsíce	9	11	0	3	4	1	5	2	0
2-4 týdně	0	0	0	1	1	0	1	2	0
4x a vícekrát týdně	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 7: frekvence opakované konzumace alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Dle grafu č. 7 je zřejmé, že respondenti pijí nejčastěji alkohol pouze jednou za měsíc. Tento počet respondentů je větší než polovina všech zúčastněných, přesněji je to 61 % (64) respondentů. Další nejvíce zvolenou odpovědí je 2-4x do měsíce. Tuto odpověď zvolilo 33,3 % (35) respondentů. Odpovědi 2-4 týdně a 4x a vícekrát nejsou již mockrát zvolené, 2-4x týdně pije pouze 4,8 % (5) dotázaných a 4x a vícekrát týdně jen 1 % (1) respondentů.

Je zajímavé sledovat, že respondenti, kteří jsou ve věku 18 let, pijí převážně alkohol jen jednou za měsíc. Naopak u starších respondentů se tento jev mění. U 19 letých respondentů nejsou výsledky tak rozdílné, většina pije alkohol stále především jednou za měsíc, ale zároveň se u tohoto jevu vyskytuje již větší počet respondentů, kteří pijí alkohol i častěji, a to 2-4x do měsíce. 20 letí respondenti mají tento jev naprosto obrácený než ti

mladší. U těchto respondentů sledujeme, že naopak od ostatních, pijí alkohol nejčastěji 2-4x do měsíce, ale zároveň se u nich vyskytuje také největší počet respondentů, kteří pijí alkohol dokonce 2-4x týdně.

Dle odpovědí tedy zjišťujeme, že frekvence opakované konzumace alkoholických nápojů se zvyšuje s věkem. Čím jsou respondenti starší, tím častěji alkohol pijí.

Otázka č. 8: Nejčastěji konzumujete:

Cílem této otázky bylo zjistit jaké alkoholické nápoje žáci středních škol nejčastěji konzumují. Do nabídky odpovědí jsem vypsala 3 možnosti (pivo, víno, destiláty) a přidala políčko „jiná“. Pokud respondenti toto políčko zaškrtnou, měli vypsát svou vlastní odpověď. Většina respondentů zvolili jednu z mých předepsaných možností, přesto ale se našlo pár respondentů, kteří napsali svou vlastní odpověď.

Dle výsledků konzumuje nejvíce respondentů nejčastěji pivo, celkem 42,9 % (45) respondentů. Dále jsou nejčastěji konzumované destiláty, ty konzumuje 28,6 % (30) respondentů, a následně víno, které je ve velké oblibě u 16,2 % (17) respondentů. Další odpovědi byly již vlastními odpověďmi dotázaných, mezi ně patřily nejčastěji míchané nápoje. Jako další odpovědi se u této otázky vyskytovaly např. tvrdý alkohol, že již alkohol nepijí či nemají preferenci.

Těmito výsledky se potvrzuje, že jsme opravdu jedním ze států, kde je nejoblíbenějším alkoholickým nápojem pivo. Z pohledu pohlaví pivo konzumuje větší počet mužů než žen, a naopak víno konzumuje větší počet žen než mužů. Zároveň míchané nápoje jsou také spíše oblíbenějším nápojem žen.

Otázka č. 9: Alkohol konzumujete více:

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda respondenti konzumují alkohol především pro zábavu či z nějakého jiného důvodu. Proto jsem dala na výběr odpovědi dvě možnosti (o samotě, ve společnosti (kamarádů, známých apod.)). Pokud by respondenti zaškrtnou první možnost jako odpověď, tedy „o samotě“, byla by pravděpodobnost, že se u respondenta dějí nějaké negativní jevy, které by ho ke konzumaci alkoholu vedly. Naopak druhá možnost „ve společnosti (kamarádů, známých apod.)“ vykazuje spíše důvod pro konzumaci alkoholu ze zábavy. Vzhledem k tomu, že se můžou vyskytovat i další možnosti, při kterých respondenti konzumují alkohol, dala jsem jim na výběr políčko „jinde“. V případě, že respondenti toto políčko zaškrtnou, měli následně napsat svou vlastní odpověď.

Dle výsledků této otázky konzumuje 98,1 % (103) respondentů alkohol ve společnosti. Další odpovědi byly již vlastní odpovědi, mezi nimi se vyskytuje odpověď „nepiju vůbec“ či „pouze pokud to vyžaduje okolí“. Nejsm si jistá, jak je přesně odpověď „pouze pokud to vyžaduje okolí“ myšlena, zda že tento respondent konzumuje alkohol pouze při nějakých výjimečných situacích, jako jsou narozeniny nebo při negativních jevech, které se mu v životě dějí.

Celkově bych odpovědi považovala za pozitivní, naprostá většina konzumuje alkohol především ve společnosti a ani jeden respondent neoznačil odpověď „o samotě“. Vypadá to tedy, že skoro všichni respondenti, kteří se tohoto výzkumu zúčastnili konzumují alkohol pouze pro zábavu, a ne kvůli nějakému problému.

Otázka č. 10: O rizicích alkoholu jste se dozvěděl/a:

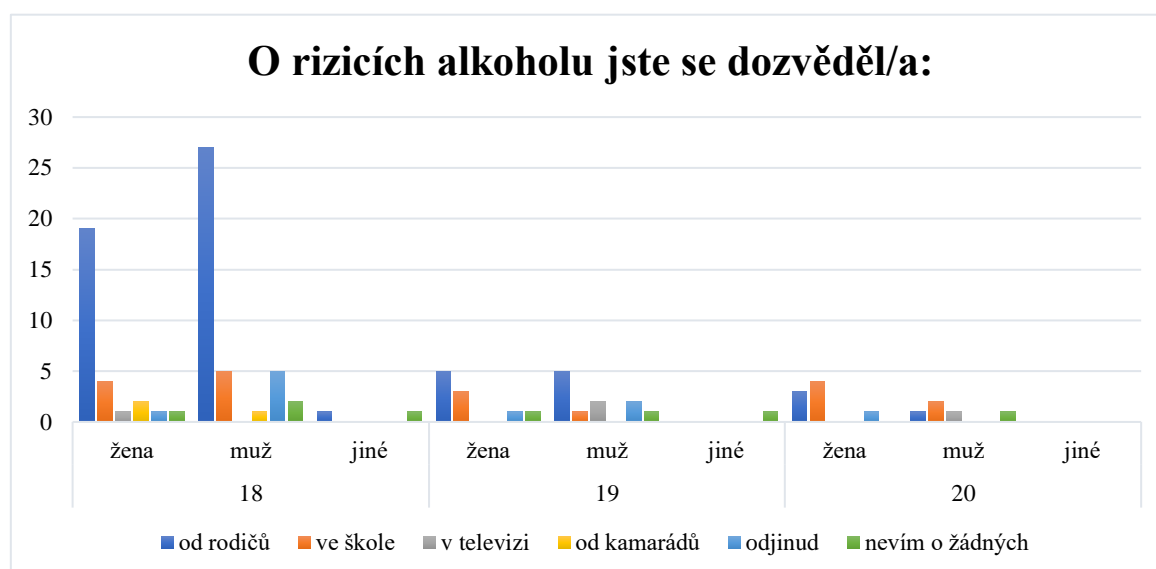
Jak jsem již v teoretické části této práce zmínila, existuje mnoho nebezpečných rizik v důsledku nadměrné konzumace alkoholu. Proto jsem touto otázkou chtěla zjistit, zda jsou respondenti o těchto rizicích dobře informováni, kde se o nich dozvěděli, kdo je informoval a zda o nich vůbec něco vědí. U této otázky jsem dala respondentům na výběr ze 6 různých možností na odpověď. Mohli si vybrat z následujících možností: od rodičů, ve škole, v televizi, od kamarádů, odjinud, nevím o žádných.

Tabulka 7: povědomí žáků středních škol o rizicích alkoholu

O rizicích alkoholu jste se dozvěděl/a:									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
od rodičů	19	27	1	5	5	0	3	1	0
ve škole	4	5	0	3	1	0	4	2	0
v televizi	1	0	0	0	2	0	0	1	0
od kamarádů	2	1	0	0	0	0	0	0	0
odjinud	1	5	0	1	2	0	1	0	0
nevím o žádných	1	2	1	1	1	1	0	1	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8: povědomí žáků středních škol o rizicích alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Dle výsledků odpovědí bylo zjištěno, že se respondenti o rizicích alkoholu dozvěděli nejčastěji od svých rodičů, tuto odpověď zvolilo 58,1 % (61) respondentů, tedy nadpoloviční většina všech dotázaných. V grafu č. 8 můžeme pozorovat, že tato odpověď, až na výjimky, naprosto převažuje ostatní možnosti ve všech věkových kategoriích a zároveň u všech druhů pohlaví. Další nejčastější odpovědí je, že respondenti obdrželi informace o negativních účincích ve škole. Tuto odpověď zvolilo celkem 18,1 % (19) respondentů. Myslím si, že je dobré, že toto je druhá nejčastější odpověď. Zároveň si ale myslím, že by toto číslo mělo být mnohem větší a školy by měly o těchto rizicích alkoholu žáky informovat více, a tím se pokusily zamezit nadměrné konzumaci alkoholu mezi mladými lidmi.

Další odpovědi jsou celkem vyrovnané, žádná již tolik nevyčnívá. Zarazilo mě ale, že 7,6 % (8) respondentů zadalo jako odpověď „nevím o žádných“. Myslím si, že to není správné a tito žáci by měli být od rodičů či od školy více informováni. Rizika konzumace alkoholu jsou totiž opravdu vysoká a všichni by o nich měli vědět, aby se předešlo pozdějším negativním jevům spojených s touto problematikou.

Otázka č. 11: Myslíte si, že školy / kroužky / sportovní kluby apod., kterými jste doposud prošel/prošla Vás dostatečně informovaly o účincích drog a alkoholu?

Tato otázka úzce navazuje na otázku předešlou. Nejprve jsem chtěla zjistit, odkud či zda jsou respondenti o rizicích konzumace alkoholu informováni. Následně jsem se chtěla touto otázkou dozvědět jejich názor, co si respondenti myslí o informovanosti účinků

alkoholu či drog od různých institucí. Tato otázka byla myšlena hlavně na informovanost ve školách, ale vzhledem k tomu, že jsem tento dotazník posílala na Sportovní gymnázium, kde studuje mnoho sportovců, tak jsem do výběru zadala i kroužky a sportovní kluby.

Tuto odpověď jsem zadala jako povinnou, získala jsem na ni tedy odpověď od všech dotázaných respondentů. Na výběr odpovědí jsem vypsala 3 možnosti (ano, ne, nevím).

Pozitivní zjištění bylo, že nadpoloviční většina respondentů, tedy 56,2 % (59), si myslí, že je zmíněné instituce dostatečně informovaly. Přesto si ale myslím, že by toto procento mohlo být o něco vyšší, vzhledem k tomu, že 29,6 % (31) respondentů si myslí pravý opak a zároveň 14,3 % (15) zadalo svou odpověď jako „nevím“. Myslím si, že informovanost o těchto rizicích je velmi důležitá a školní instituce či sportovní kluby by měly o nich více mluvit. Tím by se mohlo předejít všem možným negativním následkům v souvislosti užívání nadměrného množství alkoholu či drog.

Otázka č. 12: Řekl Vám někdo z rodiny či přítel, že byste měl/a omezit pití?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda někteří respondenti již pijí alkohol v takové míře, že jim někdo z rodiny či známých řekl, že by jeho konzumaci měli omezit. Dle mého názoru se totiž ve společnosti vyskytuje mnoho studentů středních škol, kteří konzumují alkohol ve vyšší míře, než je zdravé. Odpovědět mi respondenti mohli jednou ze 3 možností (často, jednou nebo dvakrát, nikdy).

Považuji za velmi pozitivní, že nejčastější odpovědí bylo „nikdy“, tuto odpověď zvolila nadpoloviční většina 76,2 % (80) všech dotázaných. Druhý největší počet respondentů 17,1 % (18) zodpověděl, že jim někdo z kamarádů či rodiny toto řekl jednou nebo dvakrát. To poukazuje na to, že tito respondenti již pijí alkohol častěji, než by měli. Zároveň by ale jejich konzumace ještě nemusela být v takové míře, že by jim to někdo říkal častěji. Poslední možnost „často“ zvolilo přesně 6,7 % (7) respondentů. Myslím si, že pokud jim opravdu již několikrát rodiče či kamarádi řekli, že by měli jejich konzumaci alkoholu omezit, tak by se měli nad jejich činy zamyslet, vyslechnout je a pokusit se ho opravdu omezit. Jejich přílišná konzumace by pro ně mohla mít časem negativní účinky v rámci jejich sociálních vztahů či na jejich zdraví.

Otázka č. 13: Cítil/a jste během posledních 12 měsíců silnou touhu nebo potřebu pít alkohol?

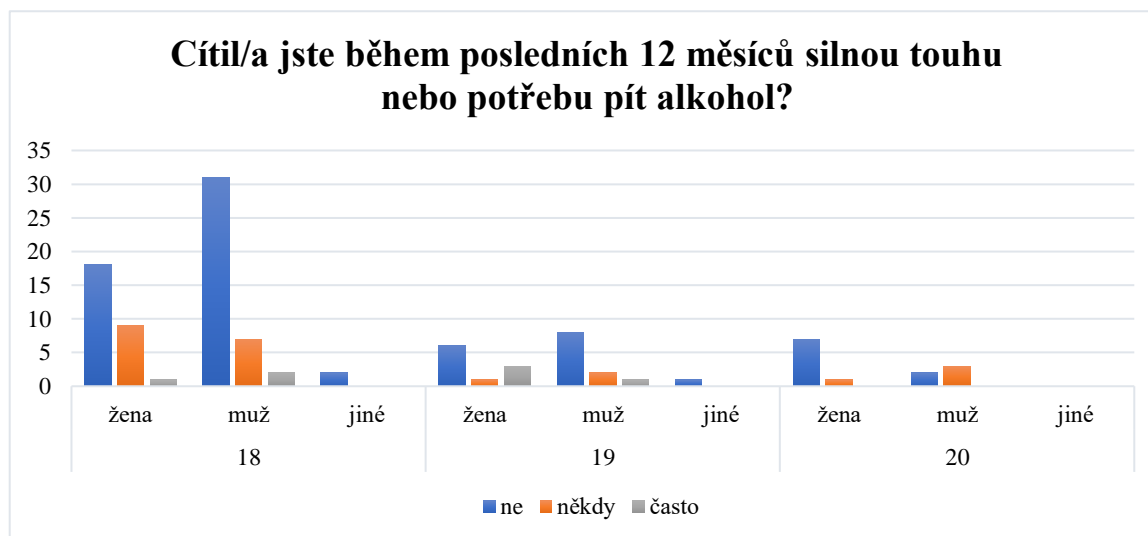
Cílem této otázky bylo navázání na otázky předešlé, které se již zabývaly problematikou závislosti na alkoholu. Chtěla jsem zjistit, jak často mají respondenti potřebu pít alkoholické nápoje. Dala jsem jim na výběr ze 3 možností na odpověď (ne, někdy, často).

Tabulka 8: touha či potřeba konzumovat alkohol

Cítil/a jste během posledních 12 měsíců silnou touhu nebo potřebu pít alkohol?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
ne	18	31	2	6	8	1	7	2	0
někdy	9	7	0	1	2	0	1	3	0
často	1	2	0	3	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9: touha či potřeba konzumovat alkohol

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu č. 9 můžeme vypořadovat, že nejčastější odpovědí na tuto otázku byla první možnost, tedy „ne“, tuto odpověď označila nadpoloviční většina 71,4 % (75) respondentů. Toto považuji za velmi pozitivní výsledek, vzhledem k tomu, že odpověď „někdy“ označilo pouze 21,9 % (23) dotázaných. Přesněji silnou touhu nebo potřebu pít alkohol během posledních 12 měsíců měli především ženy a muži ve věku 18 let. Musím přiznat, že mě překvapilo, že tuto odpověď si vybraly především ženy, čekala jsem tento výsledek opačně, tedy že tuto potřebu budou mít spíše muži. Celkem malé procento 6,7 % (7) respondentů zadalo jakou svou odpověď „často“.

Otázka č. 14: Stalo se Vám někdy, že jste přišel/přišla do školy v opilém / podnapitém stavu?

Pro školu, ze které mám většinu vyplněných dotazníků, jsou velmi typické školní večírky, které pořádají studenti 4. ročníků ve čtvrtek a druhý den jdou studenti normálně do školy. Během mého působení na této škole, ještě když jsem tam studovala, bylo běžné, že mnoho studentů přišlo den po večírku v podnapilém stavu. Proto mě zajímalo, zda se od té doby v tomto ohledu na škole něco změnilo, nebo je to stejné. U této otázky měli respondenti na výběr ze 2 možností, které zněly: ano, ne.

Ze všech dotázaných respondentů zadalo 70,5 % (74), že do školy v podnapilém nebo opilém stavu nikdy nepřišli. Naopak celkem velké procento, což jsem u studentů této školy předpokládala, 29,5 % (31) respondentů v tomto stavu již do školy přišlo.

Otázka č. 15: Dostal/a jste již kázeňský trest ve škole, který byl spojen s užitím alkoholu? (např. konzumace alkoholu na školním výletě)

Cílem této otázky bylo zjistit, zda studenti, kteří již přišli do školy v opilém nebo podnapilém stavu, byli již za tento čin potrestáni. Na výběr odpovědi dostali respondenti dvě možnosti: ano, ne.

Po výsledku předchozí otázky mě překvapilo, že i přesto, že do školy v opilém či podnapitém stavu přišlo celkem dost studentů, tak naprostá většina dotázaných 96,2 % (101) žádný kázeňský trest nedostala. Kázeňský trest obdrželo pouze malé procento 3,8 % (4) respondentů. V souvislosti s předchozí otázkou je tento výsledek celkem překvapující. Myslím si, že pokud student přijde do školy v opilém či podnapitém stavu, měl by být za tento čin potrestán, aby si uvědomil, že to není správné a do budoucna se tomu vyvaroval.

Otázka č. 16: Pokud ano, napište, jaký kázeňský trest jste dostal/a: (např. napomenutí či důtku třídního učitele)

Touto otázkou jsem navazovala na otázku předešlou. Cílem této otázky bylo zjistit jaké kázeňské tresty studenti dostali. Na tuto otázku mi měli odpovědět pouze respondenti, kteří v předešlé otázce označili jako svou odpověď „ano“. Což znamená, že bych k této otázce měla obdržet celkem 4 odpovědi. Bohužel někteří respondenti tuto otázku špatně pochopili a napsalo jich svou odpověď více, přesněji 10. Většina těchto odpovědí byla v duchu: „*nic jsem nedostal*“, „*žádný*“ apod. I přesto, že jsem na tuto otázku obdržela větší počet odpovědí, ti, kteří mi na ni měli odpovědět, neodpověděli všichni. Odpovědi, které k této otázce sedí jsem obdržela tedy pouze 3.

Dva respondenti jako kázeňský trest ve škole dostali důtku ředitele a jeden důtku třídního učitele. Osobně si myslím, že jsou tyto tresty úměrné, ačkoliv důtku ředitele mi pro tuto problematiku přijde vhodnější. Dle mého názoru by se tohle totiž stávat nemělo a tímto trestem by se problém mohl do budoucna nějakým způsobem eliminovat.

Otázka č. 17: Vyskytuje se u Vás v rodině někdo, kdo má problémy s pitím alkoholu (pije často, v nadbytečné míře apod.)?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda se v rodině respondentů vyskytuje nějaký alkoholik. Na výběr pro odpověď jsem jim poskytla 2 možnosti (ano, ne). Těší mě, že většina respondentů 75,2 % (79) se s touto problematikou v rodině neseťkává. Přesto je ale velké procento 24,8 % (26) respondentů, kteří se s tímto problémem běžně setkávají. V souvislosti na tuto problematiku jsem navazovala další otázkou, s cílem zjistit bližší informace.

Otázka č. 18: Docházelo / dochází mezi Vašimi rodiči ke konfliktům v důsledku požití alkoholu?

Další otázkou, kterou jsem respondentům položila na toto téma, byly konflikty v rodině, které souvisejí s nadměrnou konzumací alkoholu. Jako možnosti pro odpověď jsem poskytla 3 možnosti (ano, ne, rodiče alkohol nepijí). Třetí možnost jsem zadala, protože ne v každé rodině je konzumace alkoholu běžná a může se stát, že jejich rodiče alkohol opravdu nepijí.

Tabulka 9: konflikty v rodině jako důsledek konzumace alkoholu

Docházelo/dochází mezi Vašimi rodiči ke konfliktům v důsledku požití alkoholu?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
ano	1	4	0	0	3	0	4	2	0
ne	25	34	2	7	7	1	4	3	0
rodiče alkohol nepijí	2	2	0	3	1	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 10: konflikty v rodině jako důsledek konzumace alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Dle tabulky č. 9 či grafu č. 10 se zjišťuje, že u většiny respondentů 79 % (83) ke konfliktům spojených s konzumací alkoholu nedochází. Tento výsledek je dominantní především u studentů, kteří jsou ve věku 18 let. U starších respondentů si můžeme povšimnout, že tento výsledek již tolik nepřesahuje ostatní možnosti. Přesněji řečeno je v rovnováze s odpovědí „ano“. S o mnoho menším procentem četnosti se na druhém místě vyskytuje odpověď „ano“. Znamená to tedy, že v rodině 13,3 % (14) respondentů se tento problém v souvislosti alkoholu bohužel vyskytuje. Myslím si ale, že můžeme toto číslo považovat za celkem přívětivé. Celkem 7,6 % (8) respondentů rodiče alkohol vůbec nekonzumují. Toto procento není příliš veliké, ale vzhledem k tomu, že konzumace alkoholických nápojů v ČR patří ve světovém měřítku k nejvyšším na světě, není tento výsledek překvapivý.

Otázka č. 19: Byl na Vás některý z Vašich rodičů během Vašeho dětství agresivní či vulgární po požití alkoholu?

Vzhledem k tomu, že vulgárnost rodičů na děti v rodině může být jedním z negativních jevů nadměrné konzumace alkoholu, jsem se zaměřila na to, zda se v rodinách respondentů tento negativní jev vyskytuje. Jako odpověď mohli respondenti zadat „ano“ či „ne“.

Výsledky této otázky ukazují, že v rodině naprosté většiny 85,7 % (90) se tento negativní jev nevyskytuje. Naopak poměrně u malé skupiny respondentů 14,3 % (15) ano. U těchto respondentů je možné, že jeden z jejich rodičů má problémy s alkoholem, které mají následně negativní důsledky nejen na ně samotné, ale i na dítě.

Otázka č. 20: Máte / měli jste již osobní problémy spojené s požíváním alkoholu?

Dle informací z teoretické části, kde jsem se zabývala sociálními důsledky spojené s konzumací alkoholu, bylo zjištěno, že existuje mnoho negativních důsledků. Cílem této otázky tedy bylo zjistit, zda se respondenti s nějakými problémy během svého života již setkali. Na výběr z odpovědí měli respondenti pouze ze 2 možností, které zněly: ano, ne.

Odpovědí, kterou zvolila naprostá většina respondentů, tedy 98,1 % (103), byla „ne“. To znamená, že opačnou odpověď „ano“ zvolilo pouze minimální počet respondentů 1,9 % (2). Tyto výsledky bych brala velmi pozitivně, těší mě, že mnoho respondentů ještě nezažilo žádné osobní problémy spojené s alkoholem. Na druhou stranu ale, dle předešlých výsledků na jiné otázky, mohu říci, že nadpoloviční většina zúčastněných pije alkohol celkem často, a to v nadměrných dávkách. Proto si myslím, že kdyby již nějaké osobní problémy měli, přinutilo by je to možná konzumaci alkoholu omezit.

Otázka č. 21: Pokud ano, napište jaké (např. finanční problémy, problémy ve škole / práci, přestupky apod.):

Touto otázkou jsem navazovala na otázku předešlou. Respondenti, kteří zodpověděli na předešlou otázku možností „ano“, měli v této otázce napsat svou vlastní odpověď, čeho se jejich osobní problémy týkají.

Tuto otázku opět někteří respondenti nepochopili správně, proto jsem obdržela větší počet odpovědí, než bych měla. Tyto odpovědi, které byly navíc se netýkaly tématu a byly většinou ve znamení: „žádné“, „nemám“ apod. Odpovědi tohoto typu bylo celkem 5. Oproti předešlé otázce tohoto typu jsem ale tentokrát obdržela správný počet odpovědí k této problematice (2 – jeden muž ve věku 18 let a jeden respondent jiného pohlaví ve věku 19 let). Přijde mi zajímavé, že tyto odpovědi byly stejné, jako odpověď mi napsali oba tito respondenti: „sexuální“. Dle informací, které jsem uvedla ve své teoretické části, mohu potvrdit, že tento problém je častý v důsledku nadměrné konzumace alkoholu.

Otázka č. 22: Jste nebo byl/a jste někdy členem „štangastské“ party?

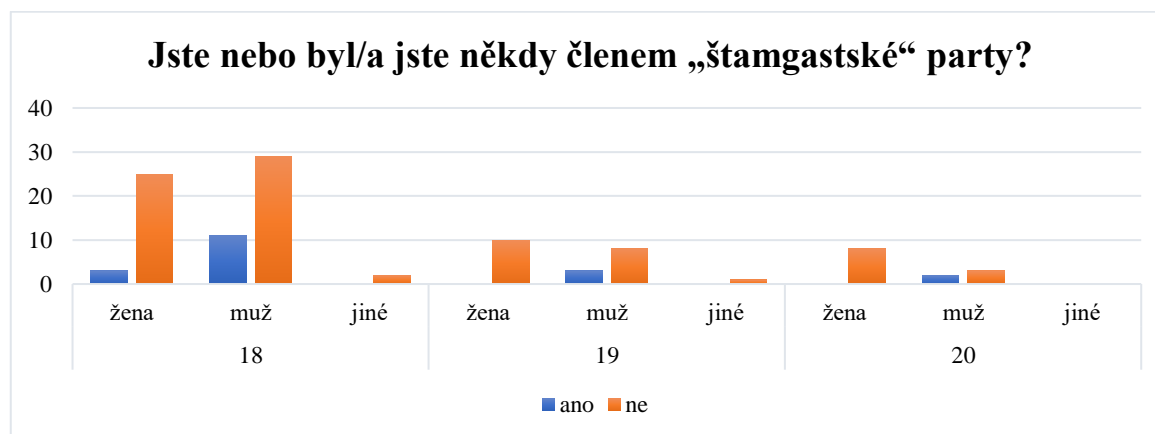
Cílem této otázky bylo zjistit, zda někteří jedinci pijí alkohol tak často, že jsou součástí „štangastské“ party. Myslím si, že být součástí této party je typické zejména pro muže, které jsou již ve vyšším věku. Zajímalo mě tedy, zda jsou i respondenti v tomto mladém věku součástí takové party. Na výběr pro odpověď měli dotázaní ze dvou různých možností, které si mohli vybrat (ano, ne).

Tabulka 10: členi „štamgastské“ party

Jste nebo byl/a jste někdy členem „štamgastské“ party?									
*	18			19			20		
	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné	Ž	M	jiné
ano	3	11			3			2	
ne	25	29	2	10	8	1	8	3	

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 11: členi „štamgastské“ party

Zdroj: vlastní výzkum

Dle odpovědí vychází, že většina dotázaných 81,9 % (86) se v žádné „štamgastské“ partě nevyskytuje. Naopak 18,1 % (19) respondentů jsou již součástí takové party, což mě celkem překvapilo, že je tento počet tak vysoký. Toto mi vyvrací mé tvrzení, že je tato parta typická především pro muže vyššího věku. Přesto se mi alespoň těmito výsledky potvrdilo, že jsou „štamgastské“ party z pravidla spíše pro muže. Dle grafu si můžeme povšimnout, že se jí účastní opravdu především muži, výjimkou jsou pouze ženy (3) ve věku 18 let.

6 Vyhodnocení hypotéz

Než jsem začala psát bakalářskou práci, stanovila jsem si tři hypotézy. Tyto hypotézy porovnám s daty, získanými na základě dotazníkového šetření. Prostřednictvím těchto dat, které jsem získala z dotazníku, potvrdím či vyvrátím stanovené hypotézy.

Hypotéza H₁: Chlapci mají vyšší sklony ke konzumaci alkoholu než dívky.

K hypotéze H₁ se vztahuje větší počet otázek, přesněji jsou to otázky č. 5, 7. Z otázky č. 5 vyplývá, že 45 chlapců všech zúčastněných již pili alkohol v takové míře, že se opili. Naopak dívek se opilo pouze 31. Z odpovědí u otázky č. 7 bylo zjištěno, že pravidelnost užívání alkoholických nápojů u dívek a chlapců je velmi vyrovnaná. Přesto počty chlapců

přesahují počty dívek u jednotlivých kategorií, s výjimkou konzumace alkoholu 2-4x do měsíce, zde jsou výsledky naprosto vyrovnané.

Hypotéza H₁ byla potvrzena.

Hypotéza H₂: Chlapci poprvé okusili alkoholické nápoje v nižším věku než dívky.

Otázkou, která tuto hypotézu mapovala, byla č. 3. Dle výsledků se zjistilo, že respondenti poprvé ochutnali alkohol v různém věku. Součástí odpovědí byl také věk 1-3, myslím si, že tyto odpovědi nebyly myšleny vážně, proto jsem se jimi ve svém výzkumu nezabývala. Zaměřila jsem se na výsledky od věku 6 let, protože mi tyto odpovědi přijdou pravděpodobnější. V tabulce č. 4 jsme mohli vyčíst, že ve věku 6 let poprvé ochutnali alkoholické nápoje jedna dívka a jeden chlapec.

Hypotéza H₂ byla vyvrácena.

Hypotéza H₃: Většinu středoškoláků různé instituce dostatečně informovaly o účincích alkoholu a drog.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy se vztahovala otázka č. 11. Na základě výsledků odpovědí na tuto otázku jsem zjistila, že 56,2 % (59) respondentů si myslí, že je různé instituce o účincích drog a alkoholu informovaly dostatečně. Přičemž 29,6 % (31) respondentů si myslí pravý opak a 14,3 % (15) si nejsou jistí, jako svou odpověď zadali tedy, že neví.

Hypotéza H₃ byla potvrzena.

ZÁVĚR

Na závěr této práce bych chtěla shrnout všechny poznatky, kterých jsme během vypracovávání práce dosáhli. V bakalářské práci jsme se zabývali problematikou nadměrné konzumace alkoholu, která je součástí života mnoha mladistvých. V teoretické části práce jsme se snažili o získání relevantních informací, které se této problematice úzce týkají. Následně jsme v praktické části rozebrali odpovědi na otázky, které jsme si pro respondenty připravili. Myslím si, že výsledky výzkumu nám potvrdily, že konzumace alkoholu mezi mladistvými je opravdu komplexním problémem, který vyžaduje multidisciplinární přístup a úzkou spolupráci mezi školami, rodinami a odborníky, kteří se závislostí zabývají. Cílem práce bylo informovat lidi tímto problémem, který se v naší společnosti vyskytuje, protože dostatečná informovanost je dle mého názoru zásadní a může pomoci předejít negativním vlivům.

Teoretická část práce nám umožnila hlouběji proniknout do kořenů tohoto fenoménu. V této části jsme si na základě různých výzkumů rozebrali konzumaci alkoholu mezi mladistvými v České republice. Následně jsme se věnovali negativním důsledkům alkoholu, mezi kterými jsou zahrnuty rizikové chování, zranění a úmrtí, závislost, chronická a nádorová onemocnění. Díky informacím k těmto negativním jevům jsme se dozvěděli, že na nás může mít nadměrná konzumace alkoholu opravdu velký vliv a v nejhorším případě nás může připravit i o život. V neposlední řadě jsme se také dozvěděli o různých typech prevence, které mohou tyto negativní jevy včas omezit či zcela odstranit. Jak jsme se již dočetli, konzumace alkoholu začíná u některých jedinců ve velmi nízkém věku, proto je důležité se jeho prevencí zabývat co nejdříve. Zabývali jsme se tedy prevencí ve školním prostředí i v rodině. Následně jsme také zmínili preventivní materiály, které by mohly být využity v rámci výuky a pomoci tak vyučujícím, aktivně se podílet na prevenci této problematiky mezi studenty. Na konci teoretické části jsme si také v rámci prevence zmínili preventivní programy, které jsou dle mého názoru velmi důležité. Tyto programy se snaží bojovat proti tomuto problému a velmi se mi líbí, že jsou podporovány i ze strany Ministerstva zdravotnictví či Vlády ČR.

V praktické části jsme se naopak zabývali konkrétními zkušenostmi mladistvých, kteří studují na středních školách. Dle jejich zkušeností a názorů jsme se mohli přiblížit k jejich perspektivě a zároveň lépe porozumět faktorům, které ovlivňují jejich rozhodnutí týkajících se alkoholu. V rámci výzkumu byly stanoveny tři hypotézy, ze kterých byly dvě potvrzeny a jedna vyvrácena. Tato část práce přinesla několik poznatků, které mohou být

klíčovým vodítkem pro utváření cílených programů a aktivit na školách. Dle výsledků zkoumání se nám potvrdilo, že většina studentů má již velké zkušenosti s alkoholem, a to ještě z dob, kdy ani nebyli plnoletí. Dotazníku se zúčastnili především sportovci, obávám se tedy, že jejich nadměrná konzumace alkoholu v tomto věku by pro ně mohla mít do budoucna mnoho negativních následků a měli by se pokusit tento jev omezit.

CITOVANÁ LITERATURA

- Ahankari, A. S., et al. 2019.** The effectiveness of combined alcohol and sexual risk taking reduction interventions on the sexual behaviour of teenagers and young adults: a systematic review. *ScienceDirect*. [Online] June 2019, 2019. [Cited: November 8, 2023.] <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0033350619301702?via%3Dihub>.
- Bělík, Václav a Svoboda Hoferková, Stanislava. 2018.** *Prevence rizikového chování žáků z pohledu pedagogů*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-726-8.
- BESIP. 2023.** Kdo jsme. *BESIP*. [Online] 2023. [Citace: 27. říjen 2023.] <https://besip.cz/Pro-odborniky/O-Besip/BESIP-o-nas>.
- Bezruczyk, Destiny. 2022.** Alcohol-Related Injury. *Alcohol Rehab Guide*. [Online] November 7, 2022. [Cited: November 1, 2023.] <https://www.alcoholrehabguide.org/resources/medical-conditions/injury/>.
- CDV a BESIP MD. 2020.** Kampaň „Nenech se ovlivnit“ cílí na alkohol a drogy u mladých řidičů. *Observační bezpečnost silničního provozu*. [Online] 12. říjen 2020. [Citace: 27. říjen 2023.] <https://www.czrso.cz/clanek/kampan-nenech-se-ovlivnit-cili-na-alkohol-a-drogy-u-mladych-ridicu/?id=1807>.
- Ciklová, Kateřina. 2016.** *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. Ostrava : Econom Press, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.
- De Ternay, Julia, et al. 2022.** One-month alcohol abstinence national campaigns: a scoping review of the harm reduction benefits. *BMC Part of Springer Nature*. [Online] March 4, 2022. [Cited: November 5, 2023.] <https://harmreductionjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12954-022-00603-x>.
- Dobiášová, Karolína a Hnilicová, Helena. 2020.** Alkohol v české společnosti. *Vesmír*: [Online] 7. prosinec 2020. [Citace: 4. říjen 2023.] <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2020/cislo-12/alkohol-ceske-spolecnosti.html>.
- Fakultní Thomayerova nemocnice. 2020.** Alkohol? Nebezpečná legální droga pro děti. 42% dospívajících vypije 5 a více sklenic alkoholu při jednom posezení. *Fakultní Thomayerova nemocnice*. [Online] 6. Únor 2020. [Citace: 1. Listopad 2023.] <https://www.ftn.cz/clanky/alkohol-nebezpecna-legalni-droga-pro-deti-42-dospivajicich-vypije-5-a-vice-sklenic-alkoholu-pri-jednom-posezeni-798/>.
- Fišer, Bohumil. 2009.** *Prevence škodlivých účinků konzumace alkoholu*. Praha : Potravinářská komora ve vydavatelství Enigma, 2009. ISBN 978-80-86365-04-6.
- Chomynová, Pavla. 2014.** *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD): Výsledky průzkumu v České republice v roce 2011*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2014. ISBN 978-80-7440-101-5.
- Chomynová, Pavla, a další. 2023.** Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022. *Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti*. [Online] Březen 2023. [Citace: 21. Říjen 2023.]

https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33854/1198/Souhrnna_zprava_o_zavislostech_v_CR_2022_fin.pdf. ISBN 978-80-7440-311-8 (online, PDF).

Chomynová, Pavla, Csémy, Ladislav a Mravčík, Viktor. 2020. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2019. *Zaostřeno*. [Online] 1. Zář 2020. [Citace: 28. Ř 2023.] https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33292/1057/Zaostreno%202020-05_ESPAD%202019.pdf. ISSN 2336-8241.

Kabíček, Pavel, Csémy, Ladislav a Hamanová, Jana. 2014. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha : Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-793-4.

Kalman, Pavel, Vašíčková, Jana a Csémy, Ladislav. 2013. *Zdraví a životní styl dětí a školáků*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3409-4.

Marádová, Eva. 2006. *Prevence závislostí*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-70-9.

Marshall, E. Jane. 2014. Adolescent Alcohol Use: Risks and Consequences. *Alcohol and Alcoholism*. [Online] January 8, 2014. [Cited: September 15, 2023.] <https://academic.oup.com/alcac/article/49/2/160/205895>.

Ministerstvo zdravotnictví. 2023. Ministerstvo zdravotnictví podporuje kampaň Suchej února a aktivně se do její podpory během února zapojí. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky*. [Online] 12. února 2023. [Citace: 6. listopad 2023.] https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/tz_suchej_unor_2023/.

Národní autorita ČR. 2014. Databáze Národní knihovny ČR. *NA ČR*. [Online] 2014. [Citace: 7. listopad 2023.] https://aleph.nkp.cz/F/AHTEDGU2S85QS8AU6ANKE8RCI9PIYKLAPQALJHSGC3SNF2FDU-P-04835?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Karel+Ne%C5%A1por&adjacent=N.

Reimuller, Alison, Hussong, Andrea and Ennett, Susan T. 2011. The Influence of Alcohol-Specific Communication on Adolescent Alcohol Use and Alcohol-Related Consequences. *Springer Link*. [Online] June 11, 2011. [Cited: October 21, 2023.] <https://link.springer.com/article/10.1007/s11121-011-0227-4>.

Sobotková, Veronika. 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha : Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

Systém péče o mladistvé problémové uživatele drog a závislé jedince v České republice. **Votavová, M. 2003.** 11, 2003, Čes-slov Pediat, stránky 681-688.

Vadrucci, Serena, et al. 2016. The theoretical model of the school-based prevention programme Unplugged. *Global Health Promotion*. [Online] July 9, 2016. [Cited: October 20, 2023.] <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1757975915579800>.

Vláda ČR. 2019. Nepít je normální. Nová kampaň upozorňuje na rizika konzumace alkoholu. *Vláda České republiky*. [Online] 12. říjen 2019. [Citace: 31. říjen 2023.] <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/nepit-je-normalni--nova-kampan-upozornuje-na-rizika-konzumace-alkoholu-177097/>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj konzumace alkoholu během posledních 30 dní v letech 1995-2019.....	6
Graf 2: Srovnání pohlaví v konzumaci alkoholu	7
Graf 3: Konzumace alkoholu na ZŠ a SŠ v Praze	8
Graf 4: První zkušenost s alkoholem.....	21
Graf 5: četnost povolené konzumace alkoholu ze strany rodičů před dosažením 18 let	22
Graf 6: četnost opilosti.....	25
Graf 7: frekvence opakované konzumace alkoholu.....	27
Graf 8: povědomí žáků středních škol o rizicích alkoholu	30
Graf 9: touha či potřeba konzumovat alkohol	32
Graf 10: konflikty v rodině jako důsledek konzumace alkoholu	35
Graf 11: členi „štangastské“ party	37

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Opakovaná opilost u chlapců a dívek	5
Tabulka 2: První zkušenost s alkoholem	21
Tabulka 3: četnost povolené konzumace alkoholu ze strany rodičů před dosažením 18 let	22
Tabulka 4: první zkušenost s konzumací alkoholu	23
Tabulka 5: četnost opilosti	25
Tabulka 6: frekvence opakované konzumace alkoholu	27
Tabulka 7: povědomí žáků středních škol o rizicích alkoholu.....	29
Tabulka 8: touha či potřeba konzumovat alkohol.....	32
Tabulka 9: konflikty v rodině jako důsledek konzumace alkoholu	34
Tabulka 10: členi „štangastské“ party	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: dotazník k bakalářské práci

Příloha 2: odpovědi na otázku č. 1 – „za jiných okolností“

Příloha 3: odpovědi na otázku č. 4 – „jinde“

Příloha 4: odpovědi na otázku č. 6 – první zkušenosti s alkoholem, při kterých se respondenti opili

Příloha 5: odpovědi k otázce č. 8 – „jiné“

Příloha 6: odpovědi k otázce č. 9 – „jinde“

Příloha 7: odpovědi k otázce č. 16 – „pokud ano, napište, jaký kázeňský trest jste dostal/a“

Příloha 8: odpovědi k otázce č. 24 – „pokud ano, napište jaké (např. finanční problémy, problémy ve škole / práci, přestupky apod.)“

Příloha 1: dotazník k bakalářské práci

Dotazník – Alkohol v rukou vybrané skupiny mladistvých

Dobrý den, jmenuji se Barbora Fašková, jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. V současné době pracuji na bakalářské práci na téma *Alkohol v rukou vybrané skupiny mladistvých*. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého dotazníku za účelem výzkumu do mé bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro účely mé práce.

Předem moc děkuji!

Pohlaví:

Věk:

Bydliště:

- a) Vesnice
- b) Město
- c) Krajské město

1. Poprvé jste pil/a alkohol s:

- a) Rodiči
- b) Kamarády
- c) Sám/sama
- d) Za jiných okolností ...

2. Dovolili Vám rodiče ochutnat alkoholické nápoje před dosažením plnoletosti?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nepamatuji si

3. V kolika letech jste poprvé ochutnal/a alkohol?

4. Kde jste poprvé ochutnal/a alkohol?

- a) Doma
- b) V restauraci, baru, hospodě
- c) Na společenské akci, oslavě
- d) Jinde ...

5. Pil/a jste již alkohol v takové míře, že jste se opil/a?

- a) Ano

b) Ne

6. Pokud ano, popište Vaši první zkušenost s alkoholem, při které jste se opil/a:

7. Jak často konzumujete alkohol?

- a) Jednou za měsíc
- b) 2 – 4x do měsíce
- c) 2 – 4x týdně
- d) 4x a vícekrát týdně

8. Nejčastěji konzumujete:

- a) Pivo
- b) Víno
- c) Destiláty
- d) Jiné:

9. Alkohol konzumujete více:

- a) O samotě
- b) ve společnosti (kamarádů, známých apod.)
- c) Jinde ...

10. O rizicích alkoholu jste se dozvěděl/a:

- a) Od rodičů
- b) ve škole
- c) v televizi
- d) od kamarádů
- e) odjinud
- f) nevím o žádných

11. Myslíte si, že školy / kroužky / sportovní kluby apod., kterými jste doposud prošel/prošla Vás dostatečně informovaly o účinkách drog a alkoholu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

12. Řekl Vám někdo z rodiny či přátel, že byste měl/a omezit pití?

- a) Často
- b) Jednou nebo dvakrát
- c) Nikdy

13. Cítil/a jste během posledních 12 měsíců silnou touhu nebo potřebu pít alkohol?

- a) Ne
- b) Někdy
- c) Často

14. Stalo se Vám někdy, že jste přišel/přišla do školy v opilém / podnapitém stavu?

- a) Ano
- b) Ne

**15. Dostal/a jste již kázeňský trest ve škole, který byl spojen s užitím alkoholu?
(např. konzumace alkoholu na školním výletě)**

- a) Ano
- b) Ne

**16. Pokud ano, napište, jaký kázeňský trest jste dostal/a: (např. napomenutí či
důtku třídního učitele)**

**17. Vyskytuje se u Vás v rodině někdo, kdo má problémy s pitím alkoholu (pije
často, v nadbytečné míře apod.)?**

- a) Ano
- b) Ne

18. Docházelo / dochází mezi Vašimi rodiči konfliktům v důsledku požití alkoholu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Rodiče alkohol nepijí

**19. Byl na Vás některý z Vašich rodičů během Vašeho dětství agresivní či vulgární
po požití alkoholu?**

- a) Ano
- b) Ne

20. Máte / měli jste již osobní problémy spojené s požíváním alkoholu?

- a) Ano
- b) Ne

**21. Pokud ano, napište jaké: (např. finanční problémy, problémy ve škole / práci,
přestupky ...)**

22. Jste nebo byl jste někdy členem „štangastské“ party?

- a) Ano
- b) ne

Příloha 2: odpovědi na otázku č. 1 – „za jiných okolností“

- s týmem
- s rodičema kamarádů
- s babičkou

Příloha 3: odpovědi na otázku č. 4 – „jinde“

- na soustředění
- po zápase
- na chalupě u kamarádů
- u kámoše doma
- venku s kámošema
- venku

Příloha 4: odpovědi na otázku č. 6 – první zkušenosti s alkoholem, při kterých se respondenti opili

- školní párty – pili jsme s kamarády
- s přáteli venku vypili láhev vína
- rozlučka
- Nepamatuji si. (10x)
- rozlučka v 9té třídě
- motala se mi hlava a jazyk
- zvracení, motání hlavy, okno
- motání hlavy, zvracení, další den nevolnost
- s kamarády v klubu
- s kamarády v kempu u táboráku
- pozitivní
- bylo mi špatně, celý večer jsem zvracel a od té doby nemůžu pít rum
- s kamarády
- zábava
- Na vodě s přáteli, kde jsem chtěl zkusit se díky tomu více uvolnit a užít si ten večer s lidmi, kteří mi za to i stáli, dokázal jsem si to užít s nimi a ani toho rána, které bylo trošku polámané nelituji.
- Na Silvestr, byl jsem zmatený a v jakési euforii.
- Bylo to úplně v pořádku.
- V hospodě s kamarády, byla to zábava.
- problitá celá noc
- oslava
- Pila jsem tak moc, že si to nepamatuji.
- Neopila jsem se nikdy do takové míry.
- oslava narozenin u kamarádky
- bylo mi špatně celý další den
- docela pech
- Slabý játra, poblil jsem se.
- Zvláštní pocit, ale sranda.
- sporták party v prváku

- oslava s bratrem
- ochutnávka
- Pila jsem málo, nebyla jsem na alkohol zvyklá.
- supr
- Ten den jsem se bavila, ale druhý den jsem na sebe byla naštvaná.
- Pil jsem a pil a pořád se semnou nic nedělo, ale najednou se mi začala hrozně motat hlava a moc jsem nevěděl, kde jsem. Pak se mi udělalo líp a byl jsem v takové dobré náladě. Bylo to na plese, a když jsem s rodinou a s přítelkyní odcházel, tak jsem začal tancovat break dance na parkovišti, i když vůbec tančit neumím, a všem jsem říkal, jak je mám rád.
- Sešli jsme se jako stará parta v našem oblíbeném podniku a ze začátku to bylo takové pozvolné, ale nakonec to skončilo že jsme se všichni opili.
- Cítil jsem se nesmrtelný a život byl jak hra.
- Oslava narozenin
- Nebyly pozitivní, a proto jsem také skončil.
- Negativní
- Bylo to vtipné
- Celkem zábava, nic hrozného se nestalo.
- Rozlučka se základkou
- Poprvé jsem se opila, když mi bylo 15 na rautu na házenkářském turnaji. Padala jsem z lavičky, chodila po rukou v hale a spadl mi mobilní telefon do záchodu. Poté do mě přátele nalili 6 půllitrů vody a byla jsem zase v pohodě.
- Oslava, super zážitek.
- Nic extra. Věděla jsem, co to obnáší a bála jsem se, abych nebyla “ten pobljón” a někde pak ležela nehybná. Takže s mírou.
- Oslava Halloweenu s kamarády, cestou zpět domů jsem spadla do výkopu pro lampy.
- Závratě
- Rozlučka, konec 9. Třídy, večer strávený v keři, moc si z toho nepamatuji.
- Po maturitním plese jsem počítal drobné pod vlivem.
- Školní párty
- Rodinná oslava
- Školní ples
- Na párty s kamarády.

- Rozlučka na základní škole (byl jsem v 9. třídě).
- Na turnaji s kamarády.
- Párty
- Večer se spolužáky na horách.
- Skoro otrava
- Bylo to rychlý.

Příloha 5: odpovědi k otázce č. 8 – „jiné“

- Drinčíky
- Míchané nápoje
- Nemám preferenci
- Nepiji alkohol
- Naposledy jsem měla alkohol na začátku druháku, od té doby ne.
- Tvrdý alkohol
- Míchané drinky
- Drinky

Příloha 6: odpovědi k otázce č. 9 – „jinde“

- Pouze pokud to „vyžaduje“ okolí.
- Nepiji vůbec

Příloha 7: odpovědi k otázce č. 16 – „pokud ano, napište, jaký kázeňský trest jste dostal/a“

- Důtka ředitele
- Ne
- Nedostal
- Žádný
- Nic jsem nedostala
- Důtku ředitele
- Žádný
- Důtka třídního učitele

Příloha 8: odpovědi k otázce č. 24 – „pokud ano, napište jaké (např. finanční problémy, problémy ve škole / práci, přestupky apod.)“

- Žádné
- Nemám
- Nemám
- Sexuální
- Nevím